

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Buddhismus v Evropě - prolínání duchovních tradic

Buddhismus Diamantové cesty v České republice

Andrea Sommerová

Plzeň 2015

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Humanistika

Bakalářská práce

Buddhismus v Evropě - prolínání duchovních tradic

Buddhismus Diamantové cesty v České republice

Andrea Sommerová

Vedoucí práce:

Mgr. et Bc. Dagmar Demjančuková, CSc.

Katedra filozofie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2015

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2015

.....

Poděkování

Děkuji vedoucí práce Mgr. et Bc. Dagmar Demjančukové, CSc. za vedení práce, odborné rady, konstruktivní připomínky a vstřícnost při konzultacích a vypracování bakalářské práce.

Obsah

1 Úvod	1
2 Původ a vznik buddhismu, obecné historické a geografické údaje, prameny, významné osobnosti	2
2.1 Probuzení.....	7
2.2 Nauka	8
2.3 Buddhovo konečné vyvanutí.....	9
2.4 První a druhý buddhistický koncil.....	10
3 Buddhistické školy a směry, vývoj, odlišnosti, představitelé	11
3.1 Hínajána	11
3.2 Mahájána	12
3.3 Mantrajána.....	16
3.4 Úpadek buddhismu v Indii, rozšíření do mimoindických oblastí Asie - historie a současnost	17
3.4.1 Sřet buddhismu a islámu.....	17
3.5 Vadžrajána.....	18
3.6 Tibetký buddhismus a jeho specifika	20
3.6.1 Historie tibetského buddhismu.....	20
3.6.2 Základní prvky tibetského buddhismu.....	22
3.6.3 Otázka smrti a umírání v tibetském buddhismu	24
3.6.4 Školy tibetského buddhismu	25
4 Pronikání buddhismu na Západ, rozšíření v Evropě	27
4.1 Srovnání buddhismu se západními náboženskými představami, zdánlivé a skutečné vlivy buddhismu v době před Kristem a v dílech raně křesřanských	27
4.1.1 Pronikání buddhismu do Evropy - od středověku do počátku 20. století.....	31
4.1.2 Počátky buddhismu v českých zemích - vývoj od konce 19. století do roku 1989.....	34
5 Šření tibetského buddhismu na Západě	36
6 Buddhismus diamantové cesty v Evropě	37
6.1 Diamantová cesta linie Karma Kagjü v Āechách po roce 1989	37
6.1.1 Počátky buddhismu Diamantové cesty v porevolučním Československu.....	37
7 Současnost buddhismu diamantové cesty v ĀR.....	39
7.1 Rozkol ohledně 17. Karmapy v linii Karma Kagjü	39
7.2 Metody praxe diamantové cesty	40
7.3 Meditace.....	42
7.3.1 Druhy meditace v buddhismu Diamantové cesty.....	42
7.3.2 Meditace Phowa	44
8 Současnost tibetského buddhismu v České republice a v Tibetu.....	44
9 Mezináboženský dialog a synkretismus	47
10 Závěr.....	49

1 Úvod

Tato práce se zabývá prolínáním duchovních tradic Východu a Západu, konkrétně rozšířením tibetského vadžrajánového buddhismu, zvaného diamantová cesta, v Evropě. Pokouší se srovnat její prostředky i cíle s tradičním evropským náboženským systémem, křesťanstvím, hledá podobnosti i rozdíly v historii a současnosti obou náboženství, z tohoto důvodu uvádím i obecné historické údaje.

Protože učení vadžrajány je třetím, nejvyšším stupněm Buddhova učení, považovala jsem za logické, věnovat se v nutné míře i předchozím dvěma, neboť každá úroveň v sobě obsahuje i úroveň předešlou, je její nadstavbou.

Buddhismus Diamantové cesty si našel v České republice své příznivce již před téměř třiceti lety. Jeho odkaz zde předává třináct českých učitelů buddhismu, nejlepších žáků lamy Ole Nydahla, který obdržel učení přímo od J. S. 16. Karmapy s pověřením předávat jej v Evropě. Jeho moderní, pro někoho snad poněkud kontroverzní přístup však umožňuje laickým žákům ze Západu stát se díky buddhismu šťastnější lidskou bytostí, žít život ku prospěchu sebe i druhých.

Důvodem, který mě vedl ke zpracování tématu prolínání duchovních směrů, je můj rostoucí zájem o "životní filosofii" Východu, kontakt s lidmi, kteří mají velmi blízko k umění Asie, a v neposlední řadě výborná zkušenost s alternativními léčebnými postupy vycházejícími z tradic Východu.

Cílem této práce není vyzdvihnout buddhismus na úkor křesťanství, nebo naopak. Budeme - li skutečně kráčet cestou morálních zásad, lhostejno, zda jednoho či druhého, dospějeme k témuž cíli - světu jako přívětivějšímu místu pro život všech bytostí.

2 Původ a vznik buddhismu, obecné historické a geografické údaje, prameny, významné osobnosti

Severní Indie, především pak Poganží a podhůří Himálaje, se stává v 7. - 5. století před naším letopočtem místem výrazných intelektuálních, vědeckých i náboženských proměn. Toto neklidné období mohutného vzestupu indického ducha charakterizuje dychtivá touha po poznání, systematická klasifikace pozorovaných jevů, úžasná schopnost logického rozumování a zároveň výrazný sklon k abstraktním spekulacím vedené nejčistšími úmysly dobrat se skutečné pravdy, to vše podpořeno naprostou názorovou svobodou.

Tehdejší duchovní myslitelé hledali odpovědi na tak závažné otázky, jakými je konečnost či nekonečnost vesmíru, zda je vesmír věčný či nikoli, vznikly vesmír, svět a lidské ego samy o sobě nebo na základě činu nějaké bytosti? Má svět svůj počátek a konec? Je lidský duch schopen dospět k dokonalému poznání věcí a jevů?

Koncem XVIII. a počátkem XIX. století se Indie stala místem vznícené vědecké činnosti znovu. Na jejím území byl tehdy evropskými učiteli objeven prastarý jazyk, zvaný **sanskrt**, a Evropa tak mohla s údivem odhalovat jeho krásu a vznešenost. Sanskrtu se badatelé učili od domácích učenců, **panditů**. [LES]¹

Archeologické nálezy však odkryly i nápisy psané jiným, zcela neznámým jazykem. V roce 1835 se podařilo úředníku mincovny v Kalkatě, Jamesi Prinsepovi, několik těchto nápisů rozluštit. Úvodní věta, všem nápisům společná, zněla takto: "***Dévánampijé Pijadasi ládžá hévam áhá...***" neboli "***Bohům milý, milostivý král takto praví...***"²

Rozluštění oné věty vzápětí vyvolalo otázku: totožnosti vladaře, evidentně horlivého zastávce buddhismu, jež dal zásady Buddhova učení tesat do skal? Odpověď na sebe překvapivě nenechala dlouho čekat...šťastnou souhrou okolností byla totiž v

1 LESNÝ, V. Buddhismus, díl I., kap. Buddhismus nápisů, s. 11.

2 Tamt., s. 11

roce 1837 vydána ceylonská kronika Mahávasampo, v níž je velký příznivec buddhismu, vnuk krále Čandragupta, nazýván **Pidajassi, Pidajassanó** či **Dharmásóko** nebo zkráceně **Asókó**.

Asókó vládl na území severní a střední Indie asi čtyřicet let, pravděpodobně od roku 273 do roku 233 př. n. l. Asókova totožnost byla s jistotou dosvědčena roku 1915 na základě nápisu poblíž vesnice Maskí ve střední Indii, jehož úvodní slova „**dévánampijasa Asókasa**“ s určitostí potvrdila, že původcem nápisů je právě on.

Vladař nechával tesat nápisy do skal se zřetelnou inspirací v monumentálních nápisech staroperských králů. Jak zřejmé bylo napodobení těchto sloupů co do vzhledu, tak odlišný obsah nesla sdělení na nich vyrytá! Nápisy perských králů oslavují válečné činy, naproti tomu Asókó lituje válečných konfliktů, které vedl v počátcích své vlády, neboť zahubily mnoho lidí a mnoha dalším přinesly bolest.

V nápisech se zavazuje podporovat učení, které ctí kněze a askety a nabádá konat pouze dobro. Jiné nápisy hovoří o činech, které král koná pro dobro svých poddaných, další zase vybízejí poddané k řádnému životu. ³Jak si Asókó Buddhova učení vážil, dokládá nápis na balvanu na pahorku poblíž města Bhábrú v nynějším Džajpúru v Rádžastánu: *"Pijadasi, král magadhský, pozdravuje obec mnichů a přeje jí dobrého zdraví a spokojenosti. Je vám, ctíhodní, známo, jak velká je má úcta a má víra v Buddhu, v jeho učení i v jeho obec. Cokoliv, ctíhodní, řekl vznešený Buddha, to vše bylo dobře řečeno."*⁴

Tyto Asókovy nápisy z 3. století před Kristem jsou nejstarším přímým pramenem Buddhova učení, z něhož se v průběhu staletí - jistě i zásluhou Asókovou - stal bez nadsázky **světový duchovně - filosofický systém**, či chceme - li **ateistické náboženství, náboženství bez boha**.

Asókó spatřoval v buddhismu nepochybně významné výchovné prvky, proto si přál, aby **dharma** - Buddhova nauka - pronikalo mezi nejširší skupiny obyvatelstva a nemluvalo tak pouze k vyšším vrstvám národa jako předtím **bráhmanismus**, ze kterého ovšem buddhismus vzešel. ⁵ Skutečnost, že nápisy a rady byly určeny pro lid, vyplývá z

³ Tamt., s. 12.

⁴ Tamt., s. 14.

⁵ Tamt., s. 16.

lidové jazykové formy, kterou vladař volil - tzv. **prákrtu**, nikoli **sanskrtu** - jazyku "učených" památek.

Učením hlásajícím náboženskou radost, lásku k bližnímu, soucit a služby druhému usiloval zjevně Asóko o to, aby lid jeho země žil řádným životem podle mravních zákonů. Zároveň nápisy vydávají svědectví o tom, že si tento indický vladař z 3. století př. n. l. uvědomoval cenu lidské důstojnosti, když se snažil vychovávat k dokonalosti sebe i druhé.

Nebyl sice první, avšak na rozdíl od svých předchůdců tak nečinil tajně jen pro úzký okruh zasvěcených, ale veřejně pro všechny poddané. Jeden z nápisů se nachází v Sáranganátha, dnešním Sárnáthu severně nedaleko od Váránasí, kde v Antilopím háji po svém probuzení Buddha "roztočil kolo dharmy" - to znamená, že se zde odehrála první rozprava, ve které představil své učení pěti společníkům z dob askeze.

Buddhu představuje historie coby soucitného a osvíceného učitele, který svým vlastním úsilím objevil a jako první si uvědomil skutečnou pravdu - **dharmu** (S) či **dhammu** (P) - navíc měl schopnost odhalit ji i pro jiné inteligentní bytosti a vést je, aby dhammu samy objevily tak, jak ji učil.[NYA]⁶ Rané pálijské knihy pojednávají o Buddhovi jako o historické osobnosti narozené v **Lumbiní**, dnešním **Nepálu**. Přesto, že místo jeho narození lze určit s velkou přesností, pokud však jde o rok narození, neshodují se na konkrétním údaji vědci na Východě ani na Západě.

Podle cejlonských kronik přišel na svět roku **624 př. n. l.**, podle nejnovějších poznatků na základě stáří nápisů krále Asóky z 3. stol. př. n. l., které vznikly 180 - 240 let po Buddhově odchodu do **parinirvány**, se však musel narodit asi o 60 let později, tedy kolem roku **564 př. n. l.** Tato skutečnost však nemusí být nikterak znepokojující, v kontextu buddhismu nemá žádný význam. Ostatně spory se vedou například i o datum narození Ježíše Krista, které někteří vědci posouvají až o 30 let dopředu, a určitý časový nesoulad dokonce přiznává v tomto směru i církev.⁷

Stejně jako v případě téměř všech velkých historických osobností starověku neexistuje souvislý životopis z nejranějších dob buddhismu, který by pojednával o Buddhově mládí, lze jej však převyprávět s pomocí pozdějších písemných pramenů -

⁶ NOVOSAD, M. - C. Nyanasatta Thera, přel. Zbavitel Dušan, Základy buddhismu, s. 12.

⁷ Tamt., s. 12.

především legend a básnických děl, které se několik staletí po jeho odchodu těšily velké oblibě.

Jako příklad uveďme z nepálijských děl **Lalitavistarah**, jednu z nejslavnějších **mahájánových súter**,ⁱⁱ která je celá věnována Buddhovu životu, jeho mládí i době, kdy se stal probuzeným,⁸ dále **Mahávastu**, **Velevěc** neboli **Kniha velkých událostí** z počátku našeho letopočtu, dochovanou v Nepálu a představující nejzásadnější kánon **mahásanhgy**, **Velké obce**.ⁱⁱⁱ

Snad nejkrásnější Buddhův životopis - epická poema **Buddhačarita**, **Buddhův život**, z pera filosofa a básníka **Ašvaghóši**, vznikl někdy na přelomu 1. a 2. stol. n. l. Ve všech těchto dílech je Buddha líčen jako nadpřirozená, božská bytost s obvyklou nadsázkou podléhající vkusu tehdejší doby, do nejmenších podrobností jsou popisovány příběhy o jeho zázračných činech, pojí se v nich stará vyprávění s pozdějšími výtvoři fantazie, některá z nich dávají Buddhu dokonce do souvislosti s jinými dějinnými událostmi.

Pálijský kánon se o Buddhově mládí zmiňuje jen útržkovitě, obšírněji pojednává o dvou událostech - počátcích jeho učitelské činnosti, a o posledních dnech před konečným vyvanutím.[MIL2]⁹ Zlomkový kánon pozdního buddhismu byl nalezen v Nepálu, jednotlivé roztroušené texty také v Číně, Japonsku nebo Tibetu.¹⁰

Jak již bylo zmíněno, podle historických záznamů se Buddha narodil v Lumbiní na úpatí Himálaje poblíž hranic Indie s dnešním Nepálem jako princ z rodu **Sakjů**, (**Šákjáh - S**, syn vládce nevelkého aristokratického státu, rádži **Suddhódany** a královny **Mahámáji**. Knížectví Sákjovců mělo asi milion obyvatel a spadalo pod nadvládu **kósalského krále**.^{iv}

Královna Mahámájí (Mája) se vydala se svou družinou na cestu z hlavního města **Kapilavattu** (**Kapilavastu-S**), sídla knížecí rodiny, do svého rodného města Dévadahá, aby zde porodila své první dítě. Porodní bolesti ji však zastihly na půli cesty právě v háji Lumbiní, které se stalo místem narození jejího syna, pojmenovaného **Siddhatta** či známější podobou jeho jména - **Síddhárthah**, **Síddhártha** v sanskrtu,

8 LESNÝ, V., Buddhismus, díl II., kap. Buddhismus pálijského kánonu, s. 30.

9 MILTNER V., Vznik a vývoj buddhismu, Nauka, Rozpravy, s. 178.

10 Tamt., s. 3.

znamení v překladu "**Ten, který dosáhl cíle.**"¹¹ Rodové jméno Sídhdárthy znělo **Gautamah, Gautama** (S), příp. **Gótámó** (P).

Zázračné události, které údajně doprovázely jeho narození, a zvláštní tělesné znaky předurčovaly, že se stane velkým člověkem. Jeho matka Mahájámí zemřela sedm dní po jeho narození a princ byl svěřen do péče její sestry **Mahápradžápatí**, další Suddhodanovy manželky. Sídhdártha byl vychováván v přepychu, své dny trávil bezstarostným, pohodlným životem plným radovánek. V šestnácti letech se oženil, údajně především po vzoru dřívějších **buddhů**, procitnuvších bytostí.^v Podle tibetských pramenů měl tři manželky - o nejznámější z nich, princezně **Jasódhará**, hovoří naproti tomu pálijský kánon i Mahávasta jako o jediné Gautámově manželce.

Až do svých devětatřiceti let žil za zdi paláce, nepoznaje stinné stránky lidského života. Od chvíle, kdy se však na vyjížděkách setkal se stářím, nemocí, smrtí a meditujícím asketou, přestal Sídhdárthu život uprostřed světských zábav uspokojovat. Přemýšleje o podstatě světa, smyslu života plného utrpení v něm a především, jak z koloběhu znovuzrození, **sánsáry**, uniknout, propadal zvláštní zasmušilosti, a stále častěji se věnoval hlubokým meditacím.

V den, kdy mu Jasódhara porodila prvního syna, pojmenovaného **Ráhula**, "Pouto", odešel Sídhdárta do **bezdomoví**^{vi}. Učinil tak tajně, za noci, bez rozloučení, neboť věděl, že kdyby tak učinil, nedokázal by již vazbu ke svým blízkým přetrhnout. [LOP]¹²

Z prince Sídhdárthy Gautámy se stal náboženský poutník bez domova pátrající po bezmrtnosti. Pod vedením dvou věhlasných mystických učitelů se podroboval metodám, které byly obvykle používány k dosažení vytoužené osvobozující jednoty s vesmírným absolutním "Já", **átmanem-bráhma**^{vii}. Jednalo se o jógu, extatické meditace, mystická vytržení a především o nejtvrdší z nich, askezi, spočívající v drastickém mučení vlastního těla formou postů, potlačování dechu, ležení na trnech, nahoty v drsné podhimalájské zimě apod.

11 NOVOSAD, M. - C. NYANASATTA THERA, přel. Zbavitel Dušan, Základy buddhismu, s. 12.

12 LOPEZ, D. S., Příběh buddhismu - Průvodce dějinami buddhismu a jeho učením, z angl. přel. L. Borecká., s. 38.

Siddhártha brzy dosáhl v těchto disciplínách nejvyšších úrovní, stal se **bódhisattvou**^{viii}, na pokraji smrti vyčerpáním však pochopil, že jej k cíli nedovedou. Zanechal proto po šesti letech asketismu, což se setkalo s nepochopením ze strany pěti jeho druhů v odříkání, a opustili jej. On však byl přesvědčen o správnosti svého rozhodnutí.

2.1 Probuzení

Usedl pod rozložitou **smokvoň**, pevně odhodlán na tomto místě dosáhnout procitnutí, nebo zemřít, a pohroužil se do hluboké meditace, v níž setrval tři dny a tři noci. V tomto stavu prošel postupně čtyřmi stupni meditace, tj. **odloučení (vivéka)**, které předpokládá zapuzení touhy po světských marnostech, odvržení zlé vůle a pochybností, **zklidnění čili vnor (vjupašama(S))**, v němž v jediném okamžiku prošel všemi svými předchozími zrozeními.

Ve stavu dokonalé vyrovnanosti vstoupil do třetího stavu, zvaného **potlačení (virága)**, ve kterém zpřetrhal všechny vazby k vlastnímu štěstí i neštěstí i ke všem svým náladám, potlačil veškeré emoce, a pocítil **bezmeznou blaženost** bez jakýchkoli rozptylujících myšlenek a pocitů. Odolal nástrahám boha zmaru **Máry**, který se cítil ohrožen jeho blízcím se probuzením, a použil veškerou svoji moc, aby mu v tom zabránil.

Nakonec vstoupil bódhisattva Gautáma, mlčenlivý mnich z rodu Šákjů, do čtvrtého stavu pohroužení, zvaného **zničení (prahána (S), pahána (P))**, stavu čistého sebeuvědomění, bedlivosti a rovnodušného nezájmu (**upékša (S), upekkha (P)**) a stal se dokonale **Probuzeným, Buddhou Šákjamuním, sammásambódhí**^{ix} v jazyce páli či **sambódhí** v sanskru.¹³

Sedm dní po procitnutí setrval Buddha na stejném místě, poté se vydal na cestu do vesnice **Sárnáth** poblíž **Váránasí**, zde v Antilopím háji zasvětil do nového učení - **dharmy (S), dhammy (P)** - pět svých společníků z dob askeze, tím "**roztočil kolo dharmy**". Tito mniši se tak stali jeho prvními žáky a položili základy **sanghy**, neboli **buddhistické obce**, která v širším smyslu představuje jak společenství **mnichů** (bikkhu S), **mnišek** (bhikkhuní S) a **noviců** (šramánéra), tak i **laiků** (upásaka) a **laiček**

13 MILTNER, V., Vznik a vývoj buddhismu, s. 58.

(upásika). Sangha je jedním ze tří tzv. **klenotů buddhismu (Buddha, dharma, sangha)**, její pravidla jsou sebrána a vyložena ve **Vinajapitace, "Koši kázně"**, prvním koši **pálijského kánonu Tipitaka (P) či Tripitaka (S)**, v překladu **"Tři koše moudrosti"**. Název kánonu pochází z dob ústního předávání dharmy, tak, jako se "košík předává z ruky do ruky".¹⁴

V této své první rozpravě seznámil Buddha své učedníky s cestou, jež jej dovedla k velkému procitnutí, a kterou nazval **střední cestou**, neboť spočívala ve vyhýbání se všem extrémům - smyslným rozkoším na jedné straně, ale stejně tak i sebetrýznění na straně druhé. Toto směřování ke klidu, poznání, k procitnutí znamená kráčet stejně jako on **ušlechtilou osmidílnou cestou**, přijmout a plně pochopit význam všech částí, z nichž je tato stezka složena, a které se nazývají: **pravý názor (sammádithi)**, **pravé rozhodnutí (sammásamkappó)**, **pravá řeč (sammáváčá)**, **pravé jednání (sammákamantó)**, **pravé žití (sammáádživó)**, **pravá snaha (sammávájámó)**, **pravé rozvažování (sammásati)**, **pravé soustředění ducha (sammásamádhi)**.¹⁵

Poté Buddha vyjevil mnichům **čtyři vznešené pravdy: vznešenou pravdu o utrpení** - vše, počínaje narozením, přes nemoc, stáří, vše, co je spojeno s tím, co není milé, až po smrt - vše je utrpením, **vznešená pravda o vzniku utrpení** označuje jako původce utrpení žízeň způsobující znovuzrození, provázená radostí a rozkoší, žízeň po potěšení. Třetí vznešená pravda, **pravda o odstranění utrpení**, hovoří o odstranění oné žízně, zcela a beze stopy, o odstranění znamenajícím osvobození, a konečně **čtvrtá vznešená pravda o stezce vedoucí k odstranění utrpení** odkazuje na ušlechtilou osmidílnou cestu jakožto jedinou, která k němu člověka dovede.¹⁶

2.2 Nauka

Téměř půl století pak putoval Buddha střední Indií a šířil spolu se svými žáky **dharmu, nauku**. Buddhistická obec, **sangha**, vzkvétala, jeho učení následovali lidé pocházející z nejrůznějších společenských stavů a kast a stávali se mnichy nebo laiky. Je zřejmé, že v tomto ohledu sehrála významnou úlohu doktrína o převtělování a

¹⁴ LESNÝ, V., Buddhismus, díl II., kap. Buddhismus pálijského kánonu, s. 25.

¹⁵ Tamt., s. 38.

¹⁶ Tamt., s. 39.

pomíjivosti všech věcí a jevů a v neposlední řadě také síla Buddhovy osobnosti. Dharma je univerzální, žádný řádný člověk, který o Buddhovo učení projeví upřímný zájem, není z obce předem nějakým výběrem vyloučen, chce -li se stát **laikem**, což platilo od počátku vzniku sanghy jak pro muže, tak pro ženy. Do mnišského řádu však mohli vstupovat pouze muži, Buddha do něj odmítal přijímat ženy, obávaje se komplikací spojených s tradičním postavením ženy, které v podstatě vylučovalo vzdát se světa.

Teprve na přímluvu svého nejlepšího přítele Ánandy vyslyšel prosby své nevlastní matky **Mahápradžápatí**, která se po smrti Buddhova otce stala první mniškou-**bhikkhuní** (P). Stanovil ovšem mniškám velmi přísná kázeňská pravidla, čímž je de facto odsoudil k naprosté závislosti na mniších - mužích.[MIL]¹⁷

Buddhovo učení se v Indii rychle šířilo, většinou se zdržoval poblíž velkých měst, odkud pak s menší skupinou mnichů vycházel různými směry. Mnohá místa, kde kázal, jsou uvedena i v textech pálijského kánonu - hlavní města jako Rádžagrha (dnešní Rádžgir), Šrávastí (Sahét - Mahét), Vaišálí (dnes Bésarh) nebo **Váránasí**, **dodnes významné středisko indického duchovního života na řece Ganze.**

2.3 Buddhovo konečné vyvanutí

O posledních dnech Buddhova života pojednává souvisle **Máháparinibbásuttam** (P), **Maháparinirvásútra** (S) neboli **Velká sůtra o vyvanutí**, což je sanskrtem psaný sborník sůter pojednávající především o teorii "**buddhovské povahy**", kterou je podle mahájány nadána každá živá bytost. [MIL]¹⁸ Buddha trávil se svými druhy období dešťů u města Vaišálí, když onemocněl prudkou úplavicí. Cítil, že se blíží jeho konečné vyvanutí, svolal proto mnichy a znovu jim kladl na srdce, aby se nedomnívali, že po jeho odchodu zůstanou bez učitele - tím jim bude dharma a řád mnišské obce. Poté je **Tathágata**, "**Tak vpravdě dospěvší**"¹⁹ - jedno z Buddhových přívěsk - vyzval, aby se jej otázal každý, kdo má jakoukoli pochybnost o

17 MILTNER, V., Vznik a vývoj buddhismu, s. 70.

18 MILTNER, V., Malá encyklopedie buddhismu, s. 129.

19 Tamt.,s. 202.

dharmě nebo o jeho názorech - všichni bhikšuoové však mlčeli. Buddhova poslední slova určená mnišské obci zněla: "*Appamádéna sampádétha!*", "*Snažte se bedlivě!*", načež se pohroužil do hluboké meditace, prošel sférou nekonečnosti prostoru, nekonečnosti vědomí a nicoty, a když vyšel ze sféry vnímání - nevnímání, dospěl konečného vyvanutí. Stalo se tak kolem roku **484/483** př. n. l., podle therávádové tradice **543** před Kristem. Tělo Buddha Šákjamuniho bylo spáleno a ostatky poté rozděleny na osm dílů a rozvezeny po Indii, na území obývaná nejméně příznivci buddhismu, zde pak byly k uctění jeho památky uloženy do kopulovitých mohyl, tzv. **stúp** - **stúpah** (S), **thúpó** (P).²⁰

2.4 První a druhý buddhistický koncil

O vývoji buddhismu po Buddhově parinirváně je známo poměrně málo. Podle tradice byly svolány dva buddhistické koncily, první brzy po jeho odchodu (484/483 př. n. l.), druhý asi o sto let později. První koncil se sešel v ohromné jeskyni poblíž Rádžagrhy a čítal na pět set ctihodných mnichů.

Podle pramenů jej svolal **Mahákášjapa**, též **Velký Kášjapa**, jeden z deseti nejvýznamnějších Buddhových žáků, syn bohatého kupce, jehož prý přijal pro jeho ctinosti mezi bhikšú ihned, pravděpodobně předvídal Kášjapovu důležitou úlohu v obci po svém odchodu. Přísný, zásadový až autoritářský Mahákášjapa nemohl strpět uvolnění kázně a mravů, které směřovalo k jistému rozmělnování Buddhova učení, což vedlo k sestavení prvních dvou košů buddhistického kánonu - již zmiňované **Vinajapitaky**, **Košé kázně** a **Sútrapitaky** neboli **Košé nauky**.²¹ Mniši tyto texty sborově recitovali, aby si je vtiskli do paměti.

Koncil však neprobíhal hladce, Mahákášjapa napadl Buddhova pobočníkovi Ánandu a vykázal jej ze shromáždění, poněvadž Ánanda nebyl **arhanem**, mnichem směřujícím k nirváně, posléze byl však Ánanda povolán zpět, neboť jeho znalost nauky se ukázala nepostradatelná právě pro vznik Tripitaky.²²

²⁰ LESNÝ, V., Buddhismus, díl II., s. 58.

²¹ MILTNER, V., Vznik a vývoj buddhismu, s. 165-187.

²² Tamt., s. 165-187

Nehledě na poměrně konkrétní údaje, pochybují někteří historikové o tom, zda se první koncil vůbec konal. Na druhou stranu však konání koncilu není nikterak nepravděpodobné - mnišská obec se po odchodu svého zakladatele ocitla zničehonic v určité prázdnotě, v úvahu je nutno vzít i silný vliv Mahákášjapy, který bezesporu v obci měl. Téměř nepochybně se zhruba sto let (kolem roku 386 př. n.l.) po prvním koncilu konalo další shromáždění, druhý **sangítí (S)** neboli sněm mnišské obce v **klášteře Válika ve Vaišáli**, jemuž předcházela závažná porušování pravidel mnišské kázně ze strany zdejších bhikšů, na základě kterých byl druhý koncil svolán.²³

Ačkoli měl druhý buddhistický koncil přispět k obnovení jednoty sanghy a upevnění mnišské kázně, jeho průběh nejenže ukázal nejednotnost obce, ale ve výsledku vlastně vedl k rozvětvení buddhismu, schizmatu, představujícímu počátky dvou hlavních směrů - **hínajány a mahájány**.²⁴

3 Buddhistické školy a směry, vývoj, odlišnosti, představitelé

3.1 Hínajána

O původním buddhismu toho mnoho nevíme. Obecně se toto učení nazývá **hínajána, Malý vůz, Úzká cesta** - takto posměšně jej pojmenovali přívrženci **mahájány, Velkého vozu či Velké (Široké) cesty**, směru, který se od tradiční nauky v mnohém odchýlil, ačkoli jeho prvky jsou zřetelné již v raném období. Hínájánští buddhisté se nazývají **théravádini (P)** čili "přívrženci nauky stařešinů" - **sthaviraváda (S), théraváda (P)**. Théraváda jako jediná z někdejších hínajánských škol přetrvala do současnosti - ovšem mimo Indii. Největší množství příznivců théravády nalézáme na **Srí Lance, v Barmě, Thajsku, Kambodži, v Laosu a Vietnamu**, a právě díky oblastem výskytu je nazývána též "**jižním buddhismem**".[MIL2]²⁵

Podstatou hínajány je směřování k vlastní nirváně. Proto byla záležitostí pouze mnichů, kajících arhantů, kteří se vzdali světa a vlastně se egoisticky věnovali jen svému vlastnímu sebezdokonalování, aby dosáhli vysvobození.

²³ Tamt., s. 165-187

²⁴ Tamt., s. 165-187.

²⁵ MILTNER, V., Malá encyklopedie buddhismu, s. 188.

Buddhistická literatura je nejbohatším zdrojem poučení nejen o Buddhově životě, ale především nauce, a v neposlední řadě i o jejím vývoji, obsahuje nepřeborné množství kanonických, parakanonických i nekanonických spisů vznikajících po dobu téměř třiapůl tisíce let od Buddhovy parinirvány, v podstatě až do současnosti. Označení kanonické nesou spisy považované tradičně buď za výroky samotného Buddha (tzv. *buddhavačana*), případně za výklad jeho učení (*buddhaśāsana* - *sankrt*, *buddhasāsana* - *pálí*). V úplnosti se dochovala pouze **Tipitaka (Tripitaka)**, která představuje základní text výše zmiňované **theravádové tradice**.²⁶

Vznik a vývoj Buddhovy nauky můžeme poznávat především z mnoha dávných textů, představující však pouze zlomek tehdejší rozsáhlé literatury, která odolala nejen destruktivnímu vlivu zubu času, ale i lidské nedbalosti nebo četným ničivým vpádům především muslimů, kteří od 12. století s velkou oblibou bourali buddhistické klášterní univerzity a pálili jejich knihovny. Buddhistické texty se tak dochovaly většinou jako neúplné kánony starých škol a směrů zejména na Srí Lance, v Barmě, Kambodži a Thajsku.

3.2 Mahájána

Navzdory výrazným odlišnostem ve vnitřní struktuře učení však **neznamenala mahájána** potření hínajány. Obě existovaly a vzkvétaly vedle sebe bez výraznějších konfliktů a třenic, velcí mistři mahájány přispěli svojí plodnou činností a filosofickou tvorbou nezanedbatelnou měrou k rozvoji buddhismu, obec měla mnoho výstavných a rozlehlých klášterů, které se navždy zapsaly do dějin indické vědy a kultury.

O vnitřním uspořádání ani životě mahájánských obcí neexistuje mnoho informací, zdá se, že nebyl vypracován žádný ucelený soubor kázeňských pravidel podobný Vinajapitace, Koši kázně, není znám ani v sanskrtu, ani v tibetských nebo čínských překladech. Pouze některé kratší dochované texty v tibetštině a čínštině budí svými názvy dojem, že se jedná o jakési kodexy chování buddhistického mnicha, např. **Bódhisattvaprátimókša (S)**, **Povinnosti bódhisattvovy** nebo **Mahájánaprátimókša**

²⁶ MILTNER, V., Vznik a vývoj buddhismu, s. 165-187.

(S), **Mahájánské povinnosti** - jedná se však spíše o obecně míněné rady, pravidla mnišského života v klášteře i mimo něj nezmiňují.²⁷

Za nejdůležitější doklad kánonu mahásanhgy lze považovat **Mahávastu, Velevěc** čili **Knihu velkých událostí** pocházející z počátku našeho letopočtu dochovanou v Nepálu. Dílo samo sebe představuje jako "**Velevěc Koše kázně skrze čtení lókóttaravádinů^{si} za vznešených mahásanhgiků středoindických**", jedná se o jakousi recenzi Vinajapitaky, Koše kázně.

Ani toto dílo však nepojednává příliš o mnišské kázni, zaměřuje se především na koloběh Buddhových životů počínajíc **Buddhou Dípankarou** (legendárním prvním buddhou), na historii všeho, co předcházelo vzniku sanghy. Pouze okrajově si Mahávastu všimá řehole, jak ji postupně Buddha ustanovoval po svém bódhi, procitnutí.²⁸ Nicméně lze předpokládat, že mahájánští mniši přejali od Malého vozu Koš kázně, Vinajapitaku, a s určitými obměnami ji uplatňovali také.

Tento názor podporují například zápisky **Süan-canga** nebo **I-t'inga**, čínských buddhistických mnichů a poutníků²⁹, kteří v průběhu 7. stol. n. l. dlouhodobě pobývali v Indii, studovali na univerzitě v Nálandě a svými překlady indických buddhistických textů do čínštiny významnou měrou přispěli k jeho poznání. Z jejich poznatků vyplývá, že pravidla každodenního života v klášterech Malého a Velkého vozu se v podstatě nelišila.³⁰

Rozhodující vliv na vznik mahájány měli bezpochyby laici, nikoli mniši. Laikům byla pravděpodobně poměrně vzdálená představa kajícího mnicha arhanta, který se vzdá světa a věnuje se pouze svému vlastnímu zdokonalování, aby dosáhl nirvány. Mnohem bližší jim jistě byl laický bódhísattva, šlechetný a odvážný, jenž se ke spásnému cíli prodírá běžným lidským životem, a k těmto ušlechtilým bytostem mohli oddaní laikové spíše cítit úctu, důvěru a přijímat jejich laskavé chování jako projev božské milosti.³¹

27 MILTNER, V., Vznik a vývoj buddhismu, s. 165-187.

28 MILTNER, V., Malá encyklopedie buddhismu, s.85.

29 Tamt., s. 193.

30 MILTNER, V., Vznik a vývoj buddhismu, s. 165-187.

31 Tamt., s. 165-187

Vraťme se ke skalním nápisům oddaného přívržence dharmy, krále Asóko, pocházejícím z 3. století před Kristem. Jejich duch zřetelně naznačuje vývoj buddhismu směrem k náboženskému **altruismu**, podobně jako **Divjavadánam, Kniha nebeských vyprávění** (350 - 100 př. n. l., zredigována v sanskrtu asi ve 3. stol. po Kristu). V příbězích, které tato sbírka obsahuje, vystupuje do popředí učení hluboký soucit s druhým, sebeobětování a pokora, tedy ctnosti, které jsou sice v pálijském kánonu také velebeny, nejsou nicméně předmětem náboženského snažení.³²

Pravým významem Buddhova učení tedy podle mahájány není, spokojí - li se buddhistický světec pouze s tím, že sám dojde k vysvobození z koloběhu znovuzrovnání, nýbrž obětavost, láska a podávání pomocné ruky bližním na jejich cestě ke spasení.

Myslitelé tohoto nového směru byli přesvědčeni, že podávají Mistrovo učení správněji než scholastičtí théravádinové preferující poustevnictví, či jak jej vykládá pálijský kánon. Je skutečně třeba připustit, že tyto aspekty Buddhova učení pálijský kánon opomíjí nebo úmyslně potlačuje.

Nelze vyloučit, že se mahájanský buddhismus vyvíjel za působení mimoindických vlivů (zejména íránského), což bylo způsobeno značným pohybem obyvatelstva v severozápadní Indii. Buddhismus v té době již zasáhl oblasti obchodních cest, a přestal být čistě indickým náboženstvím. Doba si žádala změny pohledu na svět. Člověk na cestě k probuzení nemůže zcela ignorovat svět kolem sebe, protože právě svět má v tomto procesu svoji cenu, a je třeba hledat i síly na první pohled utajené a využít jich k dosažení vznešeného cíle.

V rámci mahájánské obce se sice začaly brzy vydělovat mnohé směry odlišující se v některých dílčích názorech, obecně však lze říci, že cílem pro mahájánu není pouze vlastní spása a dosažení nirvány, jak tomu učí pálijský kánon, nýbrž vysvobození všeho živoucího ze sansáry.

Ten, kdo se vydá touto cestou, kdo je rozhodnut dovést velké množství tvorů k osvícení (odtud název "Velká cesta"), zaslubuje vzít na sebe jejich bolesti, trpět v zájmu

³² LESNÝ, V., Buddhismus, díl III., s. 248.

jejich blaha, ten, kdo "**nastupuje s dokonalostmi (parámitá) a v dokonalém vědění se zastavuje**"³³, nazývá se bódhisattvou.

Mahájana rozlišuje **bóddhísattvy světské a mimosvětské**. Světští se od ostatních lidí odlišují pouze všeobjímajícím slitovným soucitem, altruismem a vůlí dosáhnout buddhovství, mimosvětští již dokonalého poznání dosáhli, vzdali se však prozatím konečného vyvanutí a zjevujíce se v nejrůznějších podobách, pomáhají k vysvobození ostatním.³⁴ V souvislosti s tím se vytváří i nový typ člověka. Starý asketismus je odmítán, a ukazuje se, že člověk, plní - li řádně své povinnosti, stává se vzorem a přispívá svým příkladem ke všeobecnému blahu všeho tvorstva.

Kromě ideálu bóddhísattvy tkví další zásadní rozdíl v pohledu na postavu samotného Buddhy. Zatímco hínájána se drží tradičního "lidského" pojetí Buddhy, mahájana jej chápe jako bytost nadpřirozenou, povznesenou nad lidi i bohy. Poněvadž mahájana vidí v každém člověku alespoň částku božských vlastností, a každý člověk se tudíž může stát Buddhou, je třeba si všech živých tvorů stejně vážit, chovat se ke všem stejně přátelsky a soucitně. Velmi poučná je paralela s křesťanským příběhem o **boháči a Lazarovi** (Evangelium podle Lukáše).

Zatímco Buddha je přesvědčen, že každý hříšník vykonal v životě alespoň jediný dobrý skutek, a zaslouží si proto vysvobození z muk pekelných, Abraham nezná s boháčem soucit - nedovoluje žebrákovi Lazarovi ani podat mu vodu, ani varovat jeho bratry, aby činili pokání a peklu tak unikli - Písmo mu vkládá do úst tvrdá slova o propasti mezi nebem a peklem, kterou překonat žádným způsobem překlenout.

Od buddhistických duchovních však slyšíme, že se po dlouhé generace stáváme dlužníky svých bližních, proto je správné prokazovat vždy druhým dobro a splácet tak svůj dluh lásky vůči nim.³⁵

Vedoucí myšlenkou mahájány není askeze, skrze kterou lze uniknout z koloběhu životů jako v učení pálijského kánonu, nýbrž **etická snaha uniknout hříchu**.³⁶

33 LESNÝ, V., Buddhismus, díl III., str. 248.

34 MILTNER, V., Malá encyklopedie buddhismu, s.53.

35 LESNÝ, V., Buddhismus, díl III., str. 235-306.

36 Tamt., s. 235 – 306.

Mahájánu lze chápat jako ezoterický panteismus i exoterický polyteismus.³⁷ První, kdo děлил Buddhovo učení s přihlédnutím k jeho podstatě na **esoterické**, tajné, pouze pro zasvěcence, a **exoterické**, veřejné, byl mnich a filosof **Nágárdžuna** (asi 2. stol. n. l.).³⁸

Jak již bylo zmíněno, mahájánští buddhisté neuznávají pálijský kánon, skutečné Buddhovy výroky jsou údajně zachyceny pouze v **sútrách**, textech sebraných v druhém koši **Tripitaky, Sútrapitace**.

Tolerantní podstata buddhismu umožňovala jeho koexistenci s jinými náboženskými systémy či spíše jejich vzájemné prolínání. Mahájánský pantheon byl výrazně rozšířen myšlenkovými proudy z hinduismu, íránskými duchovními prvky nebo lidovými představami, tyto vlivy daly vzniknout rozličným nebeským božským bytostem, řazeným buď k rodu historického Buddha Šákjamuního, anebo představujícím Buddhovy vlastnosti.

3.3 Mantrajána

V období od 5. do 7. stol. n. l. začíná výraznou měrou prostupovat buddhismem lidová víra v kouzelnou moc zaříkadel a čarodějných průpovědí. Z četných staroindických památek vyplývá, že lidové vrstvy vždy připisovaly velkou moc magickým formulím - **mantrám**, díky nimž se člověk mohl zmocnit přírodních tajemných sil.

Vznikla tak specifická forma buddhismu, úzce propojený s lidovým živlem, tzv. **mantrajána**.³⁹ Mantrajána bývá nazývána "učení slabých", neboť slibovala dosažení vzdáleného cíle, plného osvícení, poměrně snadno a ve velmi krátké době.

Zřejmě to bylo hlavním důvodem, že se záhy rozšířila do **Číny, Tibetu, Koreje** a odtud do **Japonska**.⁴⁰

37 MILTNER, V., Malá encyklopedie buddhismu, s.124.

38 Tamt., s.139.

39 LESNÝ, V., Buddhismus, díl III., s. 235-306.

40 Tamt., s. 235-306..

3.4 Úpadek buddhismu v Indii, rozšíření do mimoindických oblastí Asie - historie a současnost

Počátkem 8. století n. l. nastává v Indii soumrak buddhismu, a tak, jako na svém počátku z hinduismu vzešel, nyní s ním opět začíná myšlenkově splývat. Postupně mizela i přízeň ze strany panovnických rodů a bohatých soukromníků. Pouze na severu, v oblasti Bengálska, se těšil podpoře pálské dynastie vládnoucí této oblasti po několik století.

3.4.1 Střet buddhismu a islámu

Nelehké období buddhismu však nastalo již na přelomu 5. a 6. století, kdy Indie trpěla pod tyranii Hunů, kteří se jej krutými prostředky snažili vymýtit. V průběhu 6. století hunská nadvláda skončila a Indii se ulevilo, avšak ze západu se v 11. století šířila pohroma v podobě nesnášenlivého **islámu**. Ten představuje pro buddhismus nebezpečí, jemuž mírumilovný buddhismus nedokázal vzdorovat.⁴¹

Nejednalo se pouze o zisk nových území a rozšiřování moci, nýbrž o zápas dvou světových názorů, střet dvou kultur - indické a islámské.

Tvrdý, striktně monoteistický islám měl pochopitelně na náboženský život Indie vliv, a přestože krutě potlačoval veškeré projevy buddhismu, sám asimiloval leckterý indický rys. Islámskému monoteismu se poměrně ochotně přizpůsobil tvárnější hinduismus, příkladem je sekta **Sikhů**, kteří zavrhnou polyteismus, tradiční indický kastovní systém i veškeré zobrazování boha.

Buddhismus se tak ocitá mezi dvěma silami - mocenskému pronikání islámu na jedné straně, a hinduismu, jenž jej do sebe vsával. Pod tímto tlakem buddhismus v Indii postupně zaniká, udržel se pouze na severovýchodě v Nepálu a v nejjižnější oblasti, na Ceylonu.⁴²

Pravděpodobně již ve 3. st. před Kristem proniká díky buddhistickým misionářům učení i do **Číny**. Na základech mahájány zde vzniká tzv. **zen** (čchan), specifická odnož buddhismu, postavená na meditacích, odmítající určitá konvenční morální pravidla a

41 Tamt., s. 235 -306.

42 LESNÝ , V., Buddhismus, díl III., s. 307-310'.

tradiční předávání nauky čtením duchovních textů. Buddhismus v Číně je téměř výlučně záležitostí mnichů žijících v kláštorech.

Dějiny buddhismu v **Koreji** jsou poměrně dobře známy, roku 369 n. l. se zde objevují první buddhistické sochy a 392 n. l. je buddhismus již oficiálním korejským náboženstvím. Od počátku je v Koreji rozšířena pouze mahájána ve spojení s vírou v individuální duši. Zobrazován je zde především tzv. "smějící se Buddha" s laskavou tváří Majitréjovou (nástupce buddhy Šákjamuniho) a obtloustlou postavou.

Když počátkem VI. století proniklo Buddhovo učení z Číny přes Koreu do **Japonska**, přineslo sem dosud neznámý prvek - náboženství, které v pravém slova smyslu Japonsko do té doby neznalo. V Japonsku, uzavřeném před vlivy okolního světa, neměl zpočátku buddhismus snadnou pozici. Japonský buddhismus staví na mahájánové tradici, uvádí se dělení do dvanácti škol, mezi nimi je zastoupen zenový i tantrický směr.

V **Thajsku, Laosu, Barmě, Kambodži** a na **Srí Lance** převládá do dnešní doby theravádová tradice opírající se o původní texty pálijského kánonu. [WIKI]⁴³

Poněkud sporná situace panuje v **Nepálu**. 12. - 13. století n. l. je možno označit za zlatou éru nepálského mahájánového buddhismu, od 15. století je však i zde pohlcován hinduismem. Vzhledem k nálezům zlomků sanskrtského kánonu můžeme uvažovat i o tom, že zde kdysi existovala i tradice hínajány.⁴⁴

Podle odhadů se v dnešní době hlásí ve světě k některému ze směrů buddhismu asi 350 -550 milionů lidí, avšak údaje se liší podle toho, jak je "buddhista" definován.

3.5 Vadžrajána

V té době - hovoříme o 10. stol. n.l. - se však už jedná o novou podobu buddhismu, obsahující erotický a magický prvek přejatý z hinduismu, původnímu učení zcela cizí. Vzniká tak další směr, zvaný **vadžrajána** neboli **Diamantová cesta**, jež je směsí **jógínské**^{xiii} mystiky a mantrajánové víry v čarodějnictví, prostoupené prvky erotiky a filosofii **šúnjaváda** založené na názorech již zmiňovaného Nágárdžuny, podle

43 cs.wikipedia.org/wiki/buddhismus/, LESNÝ, V., Buddhismus, s. 382 – 394.

44 LESNÝ, V., Buddhismus, díl III., s. 382 – 387.

nichž nemá nic na tomto světě samostatné bytí, vše je průsečíkem vzájemných vztahů a závislostí.

Vymaníme - li cokoli z těchto průsečíků, vzniká **šúnjata** (S), vesmírná **prázdnota všech věcí a jevů**.⁴⁵ Věci nemají vlastnosti, které jsou jim obvykle přisuzovány, vše je podmíněno, jedná se o čistý relativismus. Nágárdžunově "prázdnotě" rozumíme jako negativnímu protikladu absolutní skutečnosti, jediného jsoucná.⁴⁶

Zpočátku byly pojmy **mantrajána** a **vadžrajána** rovnocenné, když však převážil erotismus a magie, začal se pro tento specifický druh buddhismu užívat název vadžrajána. Mantrový buddhismus měl sám o sobě silný sklon k mystice, kdy však do něj pronikly erotické prvky, nelze s přesností určit. Není vyloučeno, že se jedná o vliv íránský, třebaže v mahájanovém buddhismu se můžeme s určitými předpoklady pro uctívání ženského principu setkat.

Vadžrajána byla považována za učení tajné, určené pouze pro úzký okruh zasvěcenců, a proto do něj musel být žák, **čéla**, zasvěcován pouze prostřednictvím mistra, **guru**, kteří se těšili velké úctě. O obřadech z té doby mnoho nevíme, byly povětšinou tajné, více je dnes známo o obřadech tohoto směru z Tibetu a Nepálu.

Myšlenkově se vadžrajána opírá o mahájanové učení, její panteon je velmi početný, absolutno je myšleno jako spojení ženského a mužského principu, ve skutečnosti však nic neexistuje, vše je klam, prázdnota. Není počátku, ani konce, ani bytí, ani nirvány. ⁴⁷

V Indii se nacházela tři klášterní centra vadžrajány - Nándá, Udantapuri a Vikramašílá, kam putovali za studiem vadžrajánového buddhismu žáci z celé Indie i z Tibetu.

Vadžrajána nezůstala omezena jen na Indii, rozšířila se záhy do přilehlých oblastí Nepálu, Tibetu, Barmy, Ceylonu, Číny, Japonska i Kambodže. Protože však v sobě tento směr nenesl státotvorný prvek, většinou brzy zanikal. Nejvíce stop původní

45 MILTNER, V., Malá encyklopedie buddhismu, s.191.

46 LESNÝ, V., Buddhismus, díl III. , s. 235-306.

47 Tamt., s. 235-306.

vadžrajány najdeme v dnešním japonském a **především tibetském buddhismu**, kam se však již vadžrajána rozšířila dříve, jak uvádím v následujícím textu.[LES]⁴⁸

3.6 Tibetský buddhismus a jeho specifika

3.6.1 Historie tibetského buddhismu

Podle čínských pramenů sjednotil kolem roku 607 n. l. císař Namri - sron - can menší tibetská knížectví a v roce 635 napadl Tibet pod vedením jeho syna Sron - can - gam - po, **Songcäna Gampa**, Čínu a posléze obsadil také Nepál. Songcän Gampo se oženil s čínskou i nepálskou princeznou, oddanými buddhistkami. Jejich vliv na krále, a jeho prostřednictvím pak na tibetskou společnost, podnítil šíření dharmy územím střední Asie.

V polovině 8. století tibetský král **Thisong Decän** ustanovil zde buddhismus národním náboženstvím. Tento nadšený stoupenec nové filosofie povolal tantrického jogína **Padmasambhavu**, "**Syna lotosu**", coby buddhistického věrozvěsta. Zprávy z té doby hovoří o čilých kulturních stycích Tibetu s Indií, především pak s Bengálem, kde byla v plném rozkvětu vadžrajána, a Padmasambhava byl přesvědčen, že by tento tantrický směr nejlépe vyhovoval duchu domácího **animistického náboženství bö**n, neboť s ním měl v pověrách a zaklínání leccos společného.

Padmasambhava se tak stává zakladatelem **lámaismu**, oné zvláštní směsice tibetského démonismu a tantrického buddhismu.⁴⁹ Byl velmi charismatickou osobností, putoval zemí, vyučoval a obracel místní lid na buddhismus. Spolu s králem Thisongem Decänem se podílel na založení prvního tibetského v Samjä, kde dohlížel na rané překlady Buddhovy nauky do tibetštiny.

Velká duchovní změna započatá Padmasambhavou dosáhla svého vrcholu přibližně v polovině 9. století za vlády **Ralpačäna**, krále dobyvatele.

Do Tibetu proudili mnozí indičtí učenci, aby se podíleli na překladech buddhistických textů, a naopak Tibeťané odjížděli studovat buddhismus do Indie. Za

48 LESNÝ, V., Buddhismus, díl III., s. 235-306.

49 Tamt., s. 362-381.

Ralpačanovy vlády se klášterům dostávalo bohaté podpory, náležely k nim rozsáhlé pozemky a sílila i jejich politická moc, což bylo dáno především tím, že v čele kláštera často stál opat z knížecího rodu.⁵⁰

Ralpačana nechal zavraždit jeho bratr Langdarma, vášnivý zastánce původního náboženství bön. Nechal ničit buddhistické rukopisy, zavírat kláštery a téměř se mu podařilo vymýtit buddhismus v Tibetu.

Mocnou říši ovládl chaos, kmenové konflikty vedoucí k nestabilitě, čehož využila Čína, aby získala zpět ztracená území. Tibet byl znovu sjednocen až za dalších tři sta let.[NOW]⁵¹O obrodu buddhismu v Tibetu se zasloužil král - mnich **Ješe Ö**, který roku 1038 povolal do země proslulého buddhistického vědce **Atíšu**, opata kláštera ve Vikramašile v Bengálsku.

Atíša měl na tibetskou společnost hluboký vliv, těšil se mezi lidem velké oblibě a za jeho éry v Tibetu dharmu pevně zakořenila. Jeho výklad nauky byl tehdy znám jako **kálačakram**, kolo času, v němž vzniká představa Buddhy jako **prabytosti** propojující celý svět, a jako historická postava ustupuje do pozadí.⁵²

Kánon tibetského buddhismu obsahuje dvě sbírky náboženských textů - **Kandžur** a **Tandžur**. Kandžur čítá 108 svazků především sankrských překladů, především základních mahájánových děl. Obsáhlejší Tandžur (225 svazků) představuje zejména teologická díla exegetické povahy, ale i pojednání z různých vědních oborů - matematiky, chemie, práva, medicíny atd. - podobně jako středověká evropská teologie.⁵³

V tibetských klášterech existuje přísná hierarchická posloupnost stavů závisící na úsilí, vědomostech a morálních kvalitách žáka.

Termín "**lama**" (odtud synonymum pro tibetský buddhismus - "lamaismus" viz výše) znamená "**nemající nad sebou vyššího**" je označením nejvyššího stupně církevní hodnosti a je vyhrazen pro ty mnichy a mnišky, kteří přijali největší odpovědnost a překonali na své cestě nejvíce překážek a zkoušek.

⁵⁰ Tamt., s. 362-381.

⁵¹ MCCLLEN NOWICK, R., Základy tibetského buddhismu, s. 18 – 21.

⁵² LESNÝ, V., Buddhismus, díl III., s. 362-381.

⁵³ Tamt., s. 362 -381.

Lama představuje skutečné "srdce" tibetského buddhismu, jeho živoucí obraz, a musí proto disponovat odpovídajícími morálními předpoklady, disciplínou i vzděláním. Dalajlama je pak označení nejvyššího lamy.

Zběžný pohled do složitého tibetského pantheonu plného buddhů, bódhisattvů a jiných nesčetných bytostí s atributy převzatými z hinduismu či původního bönismu, může vyvolávat dojem chaosu a zmatku. Jedná se však jen o "hru forem", za kterou se skrývají pevná východiska i cíle lamaistické filosofie. Přestože lamaismus není jednotným náboženstvím, a projevuje se v mnoha podobách, hlavní prvky jsou společné všem proudům tibetského buddhismu.

3.6.2 Základní prvky tibetského buddhismu

Prvním článkem víry tibetského buddhismu je pomíjivost všeho, neexistence věčné podstaty, známá již z pálijského kánonu. Náhled na lidský život je zcela v souladu s původním Buddhovým učením - člověk prochází mnohými reinkarnacemi, díky nimž získává zkušenosti a spěje ke konečnému vysvobození.

Správná cesta - dharma - po níž má člověk kráčet, je chápána jako návod, aby k němu člověk dospěl. Poněvadž je však nevědomý a nechává se oklamat svými představami, které nejsou v souladu s dharmou, uvádí v činnost **zákon příčiny a důsledku**, tzv. **zákon karmy**. [NOW]⁵⁴

Karmický zákon nefunguje jen na úrovni jednotlivce, ale existuje i karma kolektivní, karma zemí, institucí apod. Není to systém odměny a trestu, ale přirozený, sebeřídící, rovnováhu udržující proces, vztahující se na vše, co existuje.

Nenabízí fatalistický pohled na život jako na cosi předem daného, naopak, samotný význam slova karma - "čin", vyzývá člověka k převzetí odpovědnosti a k aktivní účasti na životě, v němž jsme spolutvůrci, nikoli oběti!

Druhým prvkem je pozdější **teistická** představa vládce světa, velké božské podstaty, "prabuddhy" **Adíbudhy**, jejímž projevem jsou lidé, bódhisattvové a bohové.

54 MCCLLEN NOWICK, R., Základy tibetského buddhismu, s. 46 – 51.

Indická koncepce tří těl Buddhových (tělo neomezeného vědění, nadpozemské tělo blaženosti a lidskou podobu, tělo lidské přeměny) se přetavila ve víru v trojí božstvo.⁵⁵

V tibetském buddhismu se setkáváme se dvěma základními způsoby, jak dosáhnout vysvobození, jsou srovnávány se dvěma cestami na strmou horu - jedna je zdoluhavější, vede oklikami, spěje však jistěji a bezpečněji k cíli - je to cesta dodržování mravních zásad, konání dobrých skutků, neulpívání na světě, soucit se všemi tvory a odmítání sobectví, je to **cesta súter**.

Druhý způsob, **cesta tanter**, předpokládá ovládnutí magických sil pomocí tajných cvičení, která pomohou člověku rychleji dospět k cíli. Tato cesta je sice kratší, zároveň však mnohem nebezpečnější.

Praktikování samotné tantrické cesty bez ctnostného života je však v tibetském buddhismu pokládáno nejen za neúčinné, ale dokonce za egoistické. Tantra začala být považována spíše za prostředek umožňující lépe se koncentrovat na podstatu učení.⁵⁶

Tantra znamená "neporušený proud", spojitost, která vede praktikujícího buddhistu z nevědomosti k procitnutí. Je to termín označující složitý systém meditačních cvičení používající metody rituální symbolické vizualizace pro transformaci vlastní zkušenosti běžné reality.

Její praxe je považována tibetskými učiteli, včetně dalajlamy, za nejúčinnější metodu k dosažení buddhovství, je nazývána "bránou šťastných". Vyžaduje však nesmírně silnou mysl, disciplínu a obrovskou míru soucitu, a proto není určena pro každého. Tantra považuje všechny emoce, včetně negativních, za součást duchovní cesty a pracuje s nimi v meditaci.⁵⁷ K provádění praxe tibetského buddhismu neodmyslitelně patří určité náboženské pomůcky, o nichž se krátce zmíním.

Důležitou součástí náboženské výbavy každého mnicha je nejen růženec zvaný **mála** se 108 korálky, ale i tzv. **modlitební mlýnek**, dutý váleček s rukojetí, vyrobený ze dřeva či kovu, do něhož je vyryta mantra. Ten, kdo mlýnkem otáčí, jakoby modlitby sám odříkával. Na stejném principu fungují také velké modlitební válce umístěné poblíž

55 LESNÝ, V., Buddhismus, díl III., s. 362-381.

56 MCCLLEN NOWICK, R., Základy tibetského buddhismu, s. 129 – 132.

57 Tamt., s. 129 – 132.

klášterů nebo cest. Tato zařízení bývají někdy terčem kritiky a posměchu, údajně svědčí výmluvně o "zmechanizování" tibetského buddhismu.

Tibetská mísa je hudební nástroj ze slitiny sedmi kovů používaný při léčení neduhů těla i mysli, její zvláštní tóny přinášejí pocit uklidnění a uvolnění. **Ghanta** (tibetský zvonek) představuje ženský princip, moudrost a pomíjivost, **dordže (vadžra-S)** zobrazuje princip mužský. Oba rituální předměty mají původ v hinduismu, používají se při antrických obřadech a jejich společná symbolika je vnímána jako pouť k osvícení - cesta a cíl jsou jedno a totéž. [WIKI]⁵⁸

3.6.3 Otázka smrti a umírání v tibetském buddhismu

Tématu smrti, populárnímu ve všech buddhistických naukách, je v tibetském buddhismu věnována zvláštní pozornost. Jak řekl sám dalajláma, všechny jeho meditace jsou nakonec přípravou na smrt. Praktikující nejen rozjímají o své konečnosti, ale učí se také hluboce analyzovat a trénovat pro okamžik své vlastní smrti.

V meditačních cvičeních si představují různé její scénáře, zkoumají myšlenky a pocity s ní spojené, aby byli v čas smrti psychicky a emocionálně připraveni. Tibetané neslaví narození velkých mistrů, nýbrž den jejich úmrtí, den, kdy dosáhli konečné nirvány.

Smrt je vrcholem duchovní praxe, jedinečná příležitost k vysvobození. Umírání představuje pro někoho, kdo lpí na životě, velmi bolestný proces, kdy mu unikají z rukou lidé a věci, které miloval.

V okamžiku smrti jsou nejdůležitější dvě věci: život, jaký umírající vedl, a současný stav jeho mysli, neboť karmické stopy přímo určují další znovuzrození a poslední myšlenky před smrtí hluboce ovlivňují existenci ve stavu po smrti, tzv. **bardo**, "přechod" či "visení mezi ". Z tohoto důvodu považují buddhisté podporu a mírumilovné prostředí v čase smrti za nanejvýš důležité.

Jako pomoc při umírání je v Tibetu po staletí používána tzv. **phowa**, složitý rituál meditační praxe zahrnující přenos mysli do osvíceného vědomí v okamžiku smrti. Často je při ní vizualizován dhjánibuddha^{xiii} **Amitábha, Nekonečný jas**, ztělesnění nekonečné moudrosti a slitovné něhy. ⁵⁹

58 [HTTP://CS.WIKIPEDIA.ORG/WIKI/TIBETSKÁMÍSA](http://cs.wikipedia.org/wiki/Tibetskámísa).

59 MCCLLEN NOWICK, R., Základy tibetského buddhismu, s. 149-156.

Bardo vždy znamená pauzu mezi dvěma věcmi. Existuje **dočasné bardo**, např. čas mezi východem a západem slunce, **prostorové bardo** vyplňuje prostor mezi dvěma věcmi, může představovat také prostor mezi myšlenkami. Barda jsou příležitosti využít další potenciál pro probuzení konečné podstaty skutečnosti.

Předmět barda je složitě zpracován především ve vadžrajánové tradici, zvláště pak ve školách **Ňingma** a **Kagjü**.⁶⁰ Nejznámějším textem, který detailně popisuje jednotlivé fáze smrti, je Tibetská kniha mrtvých. Údajně jej v 8. století schoval sám Padmasambhava, a neobjeven zůstal dalších šest set let.

Podobně jako kdysi v Indii došlo také v Tibetu v průběhu 11. a 12. století k rozštěpení buddhismu na různé školy interpretující dharmu mírně odlišným způsobem. Čtyři z těchto škol existují dodnes: **Ňingma**, založená Padmasabhavou, **Sakja**, **Gelug** a **Kagjü**. **Ňingma** znamená "**stará škola překladu**", je nejstarší tibetskou buddhistickou školou, počátky jejího vzniku se váží již k první vlně buddhismu v 8. stol. n. l., čerpá z nejranějších překladů tantrických textů, z toho důvodu je spojována s osobou reformátora Padmasabhavy.

Její učení nese název **dzogčhen** neboli Velká dokonalost. Pro nové směry, které se rozvíjely po Atíšově působení v Tibetu (1. pol. 11. století) se vžilo společné označení **sarma**, "nová škola".^{61[DIN]62} Roku 1073 byl nositeli odkazu indických jogínů založen klášter **Sakja**. Jeden z jejích patriarchů, **Sakjapandita**, pobýval na dvoře Činghischánova vnuka Godana.

3.6.4 Školy tibetského buddhismu

Došlo tak k prvnímu setkání Mongolů s buddhismem. Jiný Tibeťan, **Marpa Čhöki Lodö**, laik se ženou a dětmi, překladatel, který při svých pobytech v Indii a Nepálu obdržel nauku od dvou nejvýznamnějších mistrů, **Náropy** a **Maitripy**.

Po návratu do Tibetu předal Marpa učení svému žákovi, jogínovi a básníkovi **Milaräpovi**. Milaräpa se z touhy pomstít svoji matku naučil umění černé magie a způsobil smrt několika desítek lidí. Jako žák Marpy musel očistit svoji negativní karmu,

⁶⁰ Tamt., s. 149-156.

⁶¹ MCCLLEN NOWICK, R., Základy tibetského buddhismu, s. 157-170.

⁶² ONDOMIŠIOVÁ, Z., čl. Dějiny tibetského buddhismu, časopis Dingir 4/2004

a po letech meditací v izolaci dosáhl probuzení. Stal se tak prvním Tibetanem, který dospěl k osvícení během jediného života. Hlavním Milarápovým žákem byl **Gampopa** (1079-1153), který spojil jogínskou praxi se zavedenými naukami do jedné linie - **Dhagpo Kagjü**.

Vznikla tak tradice **Kagjü**, "**Linie učení**". Jeden z jejích řádů, **Karma Kagjü**, byl první školou tibetského buddhismu, která udržovala svoji linii prostřednictvím **identifikace reinkarnací**. Nositelé učení jsou rozpoznáváni v **převtělcích** - tzv. **tulku**. Později tuto tradici převzaly i ostatní školy. Bývá označována jako škola **Červených čepic** podle pokrývek hlavy jejích mnichů.

Karma Kagjü lze přeložit jako "**ústní tradice karmapů**". Jeho Svatost **Karmapa** ("Mistr karmy") je od roku 1110 n. l. považován za nejdéle vědomě se zrozujícího lamu (tulku), za živoucího buddhu, je hlavou linie Karma Kagjü. Představuje aktivitu všech buddhů, podle tradice tibetského buddhismu se před 2500 lety objevil jako bódhisattva **Avalókitéšvara** (S), "Pán, jenž shlíží shora na všechny strasti", ztělesňující slitovný soucit. Jeho příchod byl údajně předpovězen **Guru Rinpočhem** (tibetské označení Padmasabhavy) a dokonce Buddhou Šákjamuním. Karmapa je znám také jako "**lama s černou korunou**".

Linie Karma Kagjü klade hlavní důraz na meditaci a na přímý přenos nauky z učitele na žáka. "Srdcem" je vadžrajánová metoda známá jako **Velká pečeť** neboli **Mahámudra** (S), učení, které využívá všech životních situací jako zrcadla vlastní mysli. Je považována za nejúčinnější metodu k poznání nepodmíněné pravdy, kterou představil Buddha Šákjamuní světu. Dala by se charakterizovat jako "rychlý předjížděcí pruh na duchovní dálnici", který umožňuje zůstat na cestě, a nemuset se přitom vzdát běžných životních situací.[NYD2]⁶³

Podrobněji pojednám o škole Karma Kagjü v souvislosti s učením vadžrajány - Diamantové cesty v České republice. Karma Kagjü patří vedle zenu k buddhistickým směrům s největším počtem příznivců v České republice a v Evropě vůbec.

Vzestup zájmu o Tibet a jeho duchovní bohatství ze strany "Západu" podnítila čínská anexe v roce 1950. Tibet se dostal pod svrchovanost čínské vlády, která trvá dodnes. Současný duchovní vůdce Tibetu, tehdy 16 - letý **XIV. dalajlama Tändzin**

63 NYDAHL, O., Jak se věci mají, s. 25 – 80.

Gjamccho (*1935), byl nucen uprchnout do indického exilu. Útočištěm se mu stala severoindická **Dharamsala**. Do roku 1950 byl tradičním sídlem dalajlamů palác **Potala** v tibetské autonomní oblasti Lhasa.

XIV. dalajláma je příslušníkem nejmladší z "nových škol", **Gelug** neboli "**Cesta ctivosti**", zvané též "Žluté čepice". Tento směr zdůrazňuje etiku v kontextu klášterního života včetně celibátu, proto mezi jeho stoupenci najdeme většinou mnichy, laika jen výjimečně. Za nezbytný základ meditační praxe je považována vzdělanost v přírodních i společenských vědách, nauka súter a tantry. Zásadou dalajlámovy otevřené a vstřícné zahraniční politiky, třebaže je mnohdy považována za spíše kontraproduktivní, i díky dalším učitelům buddhismu pocházejícím ze Západu, došlo zde koncem 20. století k výraznému rozšíření nauky "Velkého lékaře lidstva".⁶⁴

4 Pronikání buddhismu na Západ, rozšíření v Evropě

4.1 Srovnání buddhismu se západními náboženskými představami, zdánlivé a skutečné vlivy buddhismu v době před Kristem a v dílech raně křesťanských

Srovnáme - li podrobněji Buddhovo učení s poznatky převládajícími na Západě, zdánlivá neslučitelnost některých jeho zásad s koncepcemi, které nalézáme v západních společnostech, se v podstatě nejeví zas tak veliká.⁶⁵ Křesťanství skutečně vykazuje s buddhismem leckterý společný rys, nelze se tedy divit, že obě náboženství byla srovnávána, a protože buddhismus je starší náboženský útvar, stalo se pronikání jeho prvků do křesťanství předmětem častého dokazování⁶⁶.

Cílem obou koncepcí je vysvobození člověka z utrpení života, obě náboženství učí lásce ke všemu tvorstvu, ba i k nepříteli, hlásají lásku a milosrdenství. Ačkoli v raném buddhismu zůstává Buddha člověkem, pozdější pojetí

64 MCCLLEN NOWICK, R., Základy tibetského buddhismu, s. 157-170.

65 NOVOSAD, M. - C. NYANASATTA THERA, Základy buddhismu, s. 8 – 21.

66 LESNÝ, V. Buddhismus, díl IV., s. 401 – 411.

jej činí již bytostí nadpozemskou. Podobně pozdní buddhismus spolu s křesťanstvím zdůrazňuje ideu sebeobětování a v obou se rozvíjí bohatý rituál.⁶⁷

Myšlenku zákona ovládajícího nejen život jednotlivců a národů, ale i celého světa nalézáme již v biblickém Starém zákoně. Nestálost, prázdnotu, neexistenci neměnné podstaty světa formulovalo ve svých názorech mnoho starověkých filosofů - s podobným jevem se setkáváme i v rané fázi křesťanství. [NYA]⁶⁸

Navzdory ortodoxnímu názoru o jediném životě a jediném stvoření věřili obyvatelé Palestiny ve znovuzrození, dokonce v cosi na způsob karmického zákona - například slepota od narození byla následkem jeho hříchů v minulém životě, či dokonce hříchů jeho rodičů.

Koloběh životů nebyl neznámým pojmem v Egyptě, v Řecku, v dobách předkřesťanských v podstatě všude na Západě. V severské mytologii odcházejí padlí válečníci do Valhally, bájně síně padlých.

Málokdo si uvědomí, že i pravověrní křesťané věří fakticky ve znovuzrození, tedy pokračování individuálního života po smrti, a to buď v nebi, pekle nebo očistci, mezistavu, kterým musí duše projít před vstupem do nebe.⁶⁹

Profesor **Vincenc Lesný**, přední český indolog, však upozorňuje, že je třeba v otázce pronikání buddhistických vlivů do křesťanství postupovat nezaujatě, brát v úvahu časové údaje vzniku toho kterého prvku v buddhismu - byť se jedná o starší náboženský útvar, procházel i on velmi dlouhým vývojem, a konečně je nutno kriticky posoudit, zda shody v obojím podání skutečně ukazují na tento vliv zcela zřetelně, neboť leckterá paralela mohla jednoduše vyplynout z obdobných okolností a podobného vývoje obou směrů.⁷⁰

Profesor Lesný zmiňuje práci německého theologa a religionisty **Rudolfa Seydela** (1835-1892), který sestavil **buddhistické paralely k evangeliím**. Seydel byl neochvějně přesvědčen, že buddhistická vyprávění sloužila jako předloha autorům evangelií. Chybou Seydelova zpracování však bylo, píše Lesný, že ignoroval právě

⁶⁷ Tamt., s. 401-411.

⁶⁸ NOVOSAD, M. - C. NYANASATTA THERA, Základy buddhismu, s. 8 – 21.

⁶⁹ Tamt., s. 8 -21.

⁷⁰ LESNÝ, V., Buddhismus, díl IV, s. 401 - 411

rozdíly mezi jednotlivými fázemi buddhismu, a proto připouštěl příliš lehce jeho prolínání do křesťanství.⁷¹

Není sice historicky doloženo, že by styky mezi Indií a Západem byly v době před Kristem tak čilé, aby mohla indická látka ovlivnit vznik křesťanských náboženských textů, nicméně musíme tuto možnost připustit.

Především obchodní kontakty s Asií po Hedvábné stezce, a také výpravy Alexandra Velikého ve 4. stol. př. n. l. otevřely cestu do Indie. Jestliže jeden z Asókových skalních nápisů mluví o vyslání buddhistických věrozvěstů k vladařům středomořských zemí, minimálně povědomí o nové víře je tak velmi pravděpodobné.⁷²

K prolínání kulturních tradic však docházelo obousměrně - řecké vlivy v hélénské době daly vzniknout **gandhárské kultuře** ve střední Asii (území dnešního Pákistánu) a k prvním zobrazením Buddhy v lidské podobě - sochy měly proporce řeckého **boha Apollóna**. Asimilaci Řeků do indického prostředí dokládá také případ řeckého vyslance Héliodora, který se stal oddaným vyznavačem boha Krišny.[LUZ]⁷³

Kromě Seydela se zkoumáním prolínání vlivů zabýval také další německý filosof a teolog **Joseph Dahmann** (1861 - 1930), který považuje ideu Buddhy - spasitele a laskavého vykupitele lidstva v pozdním buddhismu za jasný vliv křesťanství. V prvním století po Kristu, tedy v době vzniku kanonických evangelií, je již čilý obchodní styk Alexandrie s Indií literárně doložen.

Richard Garbe (1857 - 1927), profesor na univerzitě v Tübingen, byl zpočátku velkým odpůrcem buddhistických vlivů v křesťanských vyprávěních. Argumentoval specificky indickými zázraky v **podvržených evangeliích**, jejich účelovou snahou tento vliv prokázat.

Proti tomu však vystoupil **Albert Joseph Edmunds** (1857 - 1941), jenž přehledně srovnal kanonická evangelia s buddhistickými paralelami.

Styk mezi Indií a západními zeměmi ve východní části středomořského pobřeží v té době vzkvétal, a také křesťanství ve své rané fázi bylo podle Edmundse nakloněno

71 Tamt., s. 401 -411.

72 LESNÝ, V., Buddhismus, díl IV., s. 401 – 411.

73 LUŽNÝ, D., Stručné dějiny buddhismu na Západě, in CONZE, E., Stručné dějiny buddhismu, s. 155-173.

novým myšlenkám, což již později nepřipouštělo, a Garbe svůj postoj významně přehodnotil.

Nejčastěji je poukazováno na následující shody:

1. **Světec Asitó blahoslaví Buddhu za stejných okolností jako Simeon Krista** (Lukášovo evangelium)
2. **Buddha je pokoušen démonem Márou stejně jako Kristus d'áblem** (evangelium Matoušovo a Lukášovo)
3. **Buddhův učedník stejně jako apoštol Petr kráčí po vodní hladině, je - li myšlenkami u svého Mistra, jakmile je z nich vytržen, klesá** (evangelium podle Matouše)
4. **Buddha nasytí jedním chlebem 500 svých stoupenců podobně jako Kristus** v evangeliu Matoušově, Markově i Lukášově.

Prolnutí buddhistického příběhu o starci Asítovi, který je upozorněn anděly na Buddhovo narození, zároveň však propadá smutku, protože kvůli svému stáří nebude moci naslouchat jeho učení, připouštěl i český teolog, římskokatolický kněz, docent **Josef Čihák** (1880 -1960), který byl jinak v této otázce značně skeptický.⁷⁴

Ve 2. století n. l. ovlivnil buddhismus učení některých významných křesťanských myslitelů, kteří právě v důsledku toho prohlášeni za kacíře. Jako příkladem uved'mě vynikajícího syrského filosofa, **gnostika Basilidese** působícího v Alexandrii přibližně v letech 125-145 po Kristu, nebo **Mániho** (pol. 3. stol. n. l.), zakladatele náboženského učení **manicheismu** spojujícího představy **zoroastrismu** (dualismus dobra a zla) s křesťanstvím a buddhismem. Ke stoupencům manicheismu patřil původně i **svatý Augustin**.⁷⁵

Román **Barlaam a Josafat**, jak jej zaznamenal Peršan **Ibn Babawaih** v 10. století je téměř totožný s příběhem Buddhova života, přičemž jméno **Joasaph, Jusafat** či **Judasaf** je vlastně obměna slova **bódhisattva**, což dokázal na sklonku 19. století indolog **Ernst Kuhn**.⁷⁶

74 LESNÝ, V., Buddhismus, díl IV., s. 401 – 411.

75 Tamt., s. 401-411.

76 LESNÝ, V., Buddhismus, s. 401-411.

Toto dílo, hojně čtené ve středověku, bylo ve 14. století přeloženo i do češtiny **Tomášem ze Štítného**, roku 1504 bylo dílo vytištěno v **Plzni** knihtiskařem **Bakalářem Mikulášem** (vl. jménem Mikuláš Štětina).⁷⁷

4.1.1 Pronikání buddhismu do Evropy - od středověku do počátku 20. století

V období od konce 10. století n. l., přibližně do století 12. - 13. dochází k přerušení obchodních i kulturních kontaktů mezi Asií a Evropou, jednak v důsledku mocenské nadvlády římskokatolické církve na jedné straně, na straně druhé z důvodu vzniku silných muslimských říší ve střední Asii.

Nová vlnu zájmu o asijskou kulturu přichází až s misionářskými aktivitami františkánů a jezuitů a obchodními výpravami, z nichž nejznámější byly cesty **Marco Pola** (1271 -1295). S cestovateli a misionáři přichází do Evropy řada informací o vzdálených kulturách, byť značně zkreslených.

Pravděpodobně první buddhistický text v tibetštině se dostal do Evropy roku 1720 díky ruskému carovi **Petru Velikému**, který jej získal ze zničeného kalmyckého chrámu poblíž řeky Irtyš. Částečně jej přeložil knihovník francouzského krále Ludvíka XIV.[LUZ]⁷⁸

K Evropanům sice informace o Asii postupně pronikaly, až do 18. století v obyvatelích starého kontinentu přetrvával vůči asijské kultuře pocit vlastní nadřazenosti a buddhismus byl pohrdavě považován za jakési barbarské modlářství. Proto skutečné počátky buddhismu v Evropě lze datovat přibližně do poloviny století devatenáctého, kdy se zde objevilo velké množství překladů a studií o buddhismu.

Jedním z těch, které nové informace inspirovaly k cestě do Asie za hledáním prastarých kořenů svého národa, byl **Alexander Csoma de Kőrös** (1784 - 1842), maďarský filolog a orientalista, který strávil dvacet let v Indii studiem jazyků. Výsledkem jeho činnosti byly první učebnice tibetské gramatiky a tibetsko- anglický slovník.⁷⁹

⁷⁷ Tamt., s. 401 – 411.

⁷⁸ LUŽNÝ, D., Stručné dějiny buddhismu na Západě, in CONZE, E., Stručné dějiny buddhismu, s. 155-173.

⁷⁹ Tamt., s. 155-173.

S určitou mírou nadsázky lze za prvního buddhistu v Evropě označit německého filosofa 19. století **Artura Schopenhauera** (1788 - 1860).

Bohužel to byl právě Schopenhauer, který se pod vlivem zpráv křesťanských misionářů výrazně přičinil o obraz buddhismu coby filosofie pesimismu a nihilismu. Silně ovlivněni jeho názory pak byli skladatel **Richard Wagner**, filosof **Friedrich Nietzsche**, a dokonce i někteří raní překladatelé buddhistické literatury.

Buddhismus se v této době stává populární zejména v kriticky smýšlejících intelektuálních a uměleckých kruzích, nejen evropských, ale také amerických.

Mezi nejvýznamnější představitele hnutí tzv. **transcendentalistů** v 19. století v USA patřili básník, esejista, filosof, unitářský duchovní **Ralph Waldo Emerson** nebo filosof, esejista a moralista **Henry David Thoreau**.⁸⁰

Jistým specifikem buddhismu v Evropě byl fakt, že se zde šířil nikoli díky přistěhovalcům nebo asijským misionářům, jak tomu bylo v Americe, ale rozšířili jej sami Evropané a jejich kontakt byl většinou zprostředkován knihami.

Na přelomu 19. a 20. století zájem o buddhismus a asijskou kulturu vůbec v Evropě stále rostl. Významnou událostí bylo založení společnosti **Palí Text Society** v Londýně v roce 1881, která působí v oblasti **šíření buddhistické literatury** dodnes. Počátek vydávání buddhistických textů v Německu představuje překlad **Dhammapadam** Albrechta Webbera z roku 1860.

Avšak zásadní význam pro počáteční fázi buddhistického dění v českých zemích představovalo dílo vídeňského rodáka **K. E. Neumanna**, z jehož překladů pálijského kánonu první čeští buddhisté čerpali své znalosti.⁸¹

Protože je tato práce zaměřena na prolínání buddhismu do Evropy, zmíním jen okrajově dva americké autory, kteří se ve svých dílech věnovali společným rysům hlavních světových náboženství a tím přispěli k popularizaci buddhismu. Byl jím **Paul Carus** (1852 - 1919), jehož kniha **Buddhovo evangelium** (1894, v ČR 1995) se stala dokonce **učebnicí buddhismu na Cejlonu!**

Druhým vynikajícím znalcem buddhismu, především tibetského, byl **W. Y. Evans - Wentz** (1878-1965).⁸² Vedle překladů a akademického studia buddhismu se počátkem

80 LUŽNÝ, D., Stručné dějiny buddhismu na Západě, in CONZE, E., Stručné dějiny buddhismu, s. 155-173.

81 Tamt., s. 155-173.

20. století objevují v Evropě iniciativy k vytvoření buddhistických skupin a organizací. První takovou byl **Buddhistický misijní spolek v Německu** založený 1903 v Lipsku, později přejmenován na **Buddhistickou společnost v Německu**.

V roce 1924 vzniklo v Berlíně první buddhistické středisko svého druhu na Západě s názvem "**Buddhistický dům**", Buddhistisches Haus. První skutečný buddhistický na starém kontinentě chrám byl však otevřen již v roce 1915 v Petrohradě a u jeho zrodu stál významný ruský buddhista, **burjatský lama Agvan Doržijev**.

Vzhledem k velké popularitě buddhismu v německých zemích jistě nepřekvapí skutečnost, že první bhikkhu z Evropy pocházeli právě odsud. Patřil mezi ně například berlínský bankéř **Martin Stienke**, který se stal v roce 1933 v Číně mnichem jménem **Tao Chün**.

Nejvýznamnějším německým buddhistou je nepochybně **Nyanatiloka** (1878 - 1957), občanským jménem **Anton Walter Florus Gueth**, věhlasný houslový virtuos té doby. Ovlivněn přednáškami pořádanými **Theosofickou společností** odcestoval do Asie, a v roce 1903 se stal na Srí Lance mnichem theravádové tradice. Z Německa pocházela i první západní bhikkhuní, mniška **Uppalavanna**, původním jménem **Elsa Buchholz**, berlínská pianistka.⁸³

Theosofická společnost (založena 1875 v New Yorku, 1879 sídlo přeneseno do Indie) měla zcela zásadní význam pro šíření buddhismu v Evropě. Jejím cílem bylo vytvoření základu "univerzálního bratrství lidstva" bez rozdílu rasy, víry, pohlaví či barvy pleti. Teosofie v sobě propojila romanticko-okultistické základy s prvky esoteriky a mystiky buddhismu, hinduismu a dalších náboženství.

Ve Velké Británii vznikla roku 1924 v rámci teosofického prostředí nejproslulejší buddhistická organizace Evropy - **Buddhistická společnost** (The Buddhist Society).⁸⁴

Poněkud odlišnou podobu mělo šíření buddhismu a formování buddhistických organizací ve Spojených státech. Narozdíl od Evropy zde sehrálo významnou roli přistěhovalectví, především emigranti z Japonska a Číny.

82 Tamt., s. 155-173.

83 Tamt., s. 155-173.

84 Tamt., s. 155-173.

Naprosto zásadní roli zde sehrál **Světový parlament náboženství** (World's Parliament of Religions), který se uskutečnil v Chicagu roku 1893. Buddhismus zastupovali singhálský mnich **Anagárika Dharmapala** a zenový mistr **Soyen Shaku** (1859 - 1919). Právě on započal bohatou tradici šíření zen - buddhismu v USA v 60. letech 20. století, když vyslal do Států své tři žáky, kteří stáli za nevídanou popularitou tohoto buddhistického směru především mezi americkou mládeží.

Kromě tradičního zenu s důrazem na meditaci a disciplínu byla druhá, kontroverznější, podoba spojována se sociální a uměleckou revoltou, volným, bohémským životem, alkoholem a drogami a označována jako tzv. **beatnický zen**.

Je však otázkou, zda lze vůbec ještě hovořit o buddhismu, zenovém či jiném...⁸⁵

4.1.2 Počátky buddhismu v českých zemích - vývoj od konce 19. století do roku 1989

První rozsáhlejší informace o buddhismu v Čechách se objevují koncem 19. století. Jednalo se o první českou encyklopedii "**Slovník naučný**" F. L. Riegera z let 1860 - 1874, a který obsahoval hesla jako **Buddha, buddhismus či lamaismus.**[HON]⁸⁶ Buddhismus byl v té době určitě zajímavým tématem, ve svých dílech z něj čerpali kupříkladu Zeyer nebo Vrchlický. V následujících letech se však nových informací objevilo jen velmi málo.

Situace se zlepšila po skončení první světové války 1918, kdy spolu se vznikem samostatného Československa zaznamenává rozvoj i česká indologie spolu se studiem sanskrtu a pání na Karlově univerzitě.⁸⁷

V Čechách měla historie buddhismu jisté specifické rysy dané především geopolitickou situací.

Podobně jako v ostatních zemích Evropy byl i u nás zájem o něj spojen s akademickým studiem indologie. Za jejího zakladatele je považován právě výše zmiňovaný profesor Karlovy univerzity, doktor **Vincenc Lesný** (1882 - 1953), fenomenální znalec několika indických jazyků, autor nejen mnoha překladů (pálijská

85 LUŽNÝ, D., Stručné dějiny buddhismu na Západě, in CONZE, E., Stručné dějiny buddhismu, s. 155-173.

86 HONZÍK, J., projekt Jednota v rozmanitosti, Buddhismus v České republice, kap. Historie buddhismu v ČR, HOLBA J., Buddhismus a jeho reflexe v českých zemích, s. 32-36.

87 Tamt., s. 32-36.

sbírka Dhammapadam, 1947), ale také dvou knih (**Buddhismus, Buddha a buddhismus pálijského kánonu**, 1921 a **Buddhismus**, 1948), které jsou dodnes bohatým zdrojem poznatků především o raném buddhismu.⁸⁸

Do tohoto slibného vývoje však zasáhla 2. světová válka a následné události, které donutily některé badatele k ukončení činnosti nebo dokonce k emigraci. Mezi ně patřili například přední čeští indologové **Ivo Fišer** (nar. 1929) nebo **Karel Werner** (1925).

Osobitý přístup ke studiu buddhismu představuje výrazná osobnost českého undergroundu, nespoutaný filosof, básník a spisovatel **Egon Bondy**, vlastním jménem **Zbyněk Fišer**. Je autorem dosud jediné ucelené monografie o Buddhovi, **Buddha** (1968, 1995). Bondy se jako revoluční marxista snažil o propojení marxistické dialektiky s Buddhovým pojetím **ne - já**, což se odrazilo zejména v jeho spisech "**Útěcha z ontologie**" a "**Substanční a nesubstanční model v ontologii**" (1967).

Značnou měrou se o popularizaci buddhismu zasloužil také spisovatel **Leopold Procházka** (1879 - 1944), první český zástupce v mezinárodním hnutí **International Buddhist Union**. Jeho díla "**O buddhistické meditaci**"(1930), "**Buddha a jeho učení**" (1926), "**Buddhismus světovým názorem, morálkou a náboženstvím**" (1928) výrazně ovlivnila první generaci českých buddhistů, zájemců o teoretickou nauku i praxi.⁸⁹

Na Procházkou měl silný vliv německý **neobuddhismus**, směr, který pokládal buddhistickou morálku za nejlepší ze všech náboženství, a buddhismus za náboženství budoucnosti.[HON]⁹⁰ Chtěl v Československu vybudovat první buddhistické centrum a stát se bhikkhú na Srí Lance. Bohužel se mu nic z toho nepodařilo, v roce 1944 zemřel na následky věznění německým gestapem.

Co se nepodařilo Procházkovi, povedlo se jinému Čechovi, **Martinu Novosadovi**, který byl roku 1938 na Srí Lance ordinován theravádovým mnichem s mnišským jménem **Nyanasatta Théra**.⁹¹

88 LUŽNÝ, D., Stručné dějiny buddhismu na Západě, in CONZE, E., Stručné dějiny buddhismu, s. 155-173.

89 Tamt., s. 155-173.

90 HONZÍK, J., projekt Jednota v rozmanitosti, Buddhismus v České republice, kap. Historie buddhismu v ČR, HOLBA J., Buddhismus a jeho reflexe v českých zemích, s. 32-36.

91 Tamt., s. 32-36.

Zde je třeba hledat počátky českého buddhistického hnutí, jehož vývoj byl po druhé světové válce na dlouhou dobu spojen s praktikováním **jógy**. Mezi známé české jogíny patřili mystik **Květoslav Minařík** (1908-1974), který propojil teorii mahájány s vlastními zkušenostmi a nazval tento výklad "přímou stezkou", slavný fotograf **František Drtikol** (1883-1961), **JUDr. Eduard Tomáš** (1908 -2002), mystik a spisovatel nebo indolog **Karel Werner** (*1925), autor první české učebnice hathajógy.⁹²

5 Šíření tibetského buddhismu na Západě

V osmdesátých letech minulého století dochází v šíření Buddhova učení na Západě ke změně charakterizované vzestupem zájmu o tibetský buddhismus.

Počátky tohoto procesu nacházíme v roce 1959 - odchodem XIV. dalajlámy a řady dalších lamů do exilu došlo k paradoxní situaci, kdy se centrum tibetského buddhismu přesunulo z Tibetu na Západ. (viz str. 22 Školy tibetského buddhismu - Gelug).

Snahy XIV. dalajlámy **Tändzina Gjamccho** o spojení duchovního rozměru s politikou v boji za svobodu Tibetu byly oceněny **Nobelovou cenou míru za rok 1989**.

Je zajímavé, jak rychle si získal tibetský buddhismus své místo v západní kultuře. Do značné míry je to dáno imaginativností a synkretismes této archetypální podoby buddhismu. Na Západě působí v dnešní době řada středisek, která se hlásí k odkazu různých tradic.

Na počátku boomu tibetského buddhismu stojí dva lamové - **Tarhang Tulku** a **Chögyam Trungpa**. Trungpa založil ve Skotsku první středisko tibetského buddhismu na Západě s názvem **Samye - ling**. Poté tento duchovní působil v USA, kde vytvořil rozsáhlou síť meditačních středisek sdružených pod hlavičkou náboženské organizace **Vadžradhátu**. Největším Trungpovým projektem byl projekt buddhistické univerzity **Naropa Institute** otevřené v roce 1974.

Lama Tarhang Tulku se stal v roce 1966 zakladatelem organizace **Tibetan Nyingma Meditation Center** a vzdělávací společnosti **Nyingma Institute** (1973).⁹³

92 LUŽNÝ, D., Stručné dějiny buddhismu na Západě, in CONZE, E., Stručné dějiny buddhismu, s. 155-173.

93 Tamt., s. 155-173.

6 Buddhismus diamantové cesty v Evropě

Světové společenství diamantové cesty vzniklo na základě misijního působení dánského lamy **Oleho Nydahla** (*1941) a jeho manželky **Hannah** (1946 - 2007), kteří se v roce 1696 stali prvními evropskými žáky **XVI. karmapy Rangdžuna Rigpā dordžeho**. Po třech letech studia a praxe v Himáláji byli manželé Nydahlovi pověřeni XVI. karmapou přenést učení diamantové cesty v linii školy Karma Kagjü do Evropy.

Působení lamy Oleho začíná v roce 1972 oficiálním přijetím dánskou královnou Margaret, pokračuje přednáškami ve Skandinávii, Nizozemsku, Belgii a Rakousku. V rakouském Grazu zakládá Ole Nydahl první meditační centrum mimo Dánsko (1972).

V letech 1976 - 1981 proniká buddhismus diamantové cesty i do východní Evropy, především pak do Polska. V roce 1978 Ole Nydahl poprvé navštíví Prahu, avšak kromě několika tajných přednášek v soukromých bytech se tehdy žádná výraznější změna na české buddhistické scéně neodehrála.

V současnosti funguje více než šest set center **BDC** (Buddhismus diamantové cesty) po celém světě. BDC má zcela mezinárodní charakter, nefunguje tedy odděleně v jednotlivých zemích. Centra pořádají společné meditační kurzy, výstavy, pracují na společných projektech.

Evropské centrum (EC), oficiální sídlo lamy Ole Nydahla, leží na úpatí Alp poblíž městečka Immenstadt im Allgäu v Německu a je místem střetávání skupin z celého světa. Projekt Evropského centra je výsledkem mezinárodní spolupráce a přátelství - na zakoupení pozemků a budování EC se podíleli členové všech skupin a center BDC z celého světa.

6.1 Diamantová cesta linie Karma Kagjü v Čechách po roce 1989

6.1.1 Počátky buddhismu Diamantové cesty v porevolučním Československu

Po listopadu 1989 nastalo pro český buddhismus poměrně idylické období, opojný pocit svobody a určitého neuchopitelná spojoval tehdy všechny buddhistické směry v Československu bez rozdílu.

V porevoluční atmosféře byli lidé otevřeni novým věcem, které k nám proudily, mnozí vnímali velmi intenzivně jejich hodnotu, a právě toto nadšení a zapálení se "pro věc" stálo u řady spontánně vzniklých společenských aktivit, jakým bylo i založení **Buddhistické společnosti v roce 1991.**

Počátky spolupráce s tibetskými buddhisty v Československu byly navázány během návštěvy **Jeho Svatosti XIV. dalajlámy** v únoru 1990, která se konala na pozvání tehdejšího prezidenta Václava Havla. V témže roce se uskutečnila také významná kulturní akce - výstava "**Umění Tibetu**" v pražské výstavní síni Mánes, která poskytla návštěvníkům jedinečnou příležitost seznámit se s postupně mizejícím tibetským uměním.⁹⁴

Součástí výstavy bylo také vysypávání tzv. **Kálačakra mandaly, mandaly kola času** o průměru 2,5m z barevných písků tibetskými mnichy. **Mandalou** se nazývá tibetský mystický diagram, dvoj nebo trojrozměrné zobrazení "vesmírných sil", nebo některého božstva, sloužící k povzbuzení vizualizací a meditací ve vadžrajáně.⁹⁵

Kálačakra mandala je nejkomplexnější a největší z nich, představuje kosmografická zobrazení všech úrovní: mandalu živlů, lidského těla, božstev, mandalu světa a mandalu osvícené moudrosti. Poprvé ji údajně svým žákům ukázal sám historický Buddha Šákjamuní. Výstava byla zakončena rituálním obětováním mandaly.

Buddhismus Diamantové cesty se v České republice rozvíjí zhruba od první poloviny 90. let, zpočátku aktivity zaštiťovalo občanské sdružení **Společnost diamantové cesty**, od roku 2007 pracují **centra BDC** pod hlavičkou **Buddhismus Diamantové cesty linie Karma Kagjü**, která je registrována Ministerstvem kultury ČR jako náboženská organizace. [BDC]⁹⁶

První veřejná přednáška bílého lamy, jak je Ole Nydahlovi přezdíváno, se konala v Praze v roce 1990 na pozvání Alexandra Neumana, tehdejšího poradce Václava Havla, s nímž se Nydahl seznámil již při své první návštěvě Československa v 80.

94 HONZÍK, J., projekt Jednota v rozmanitosti, Buddhismus v České republice, kap. Historie buddhismu v ČR, Undergroundové kořeny buddhismu v ČR, Jan Komrská, s. 43-48.

95 MILTNER, V., Malá encyklopedie buddhismu, s. 214.

96 WWW. BDC.CZ, WEB BUDDHISMU DIAMANTOVÉ CESTY LINIE KARMA KAGJÜ.

letech. Protože v té době zde ještě neexistovalo žádné centrum BDC, asistovali lamovi vídeňští přátelé.

První meditační centrum BDC se v české metropoli objevilo v roce 1994, po další přednášce lamy Nydahla v Městské knihovně. Krátce poté byly do češtiny přeloženy jeho meditace, komentáře k nim i první knihy lamy Oleho.⁹⁷

Aktivity center BDC se mírně liší v závislosti na velikosti, pravidelně několikrát týdně se konají společné meditace a informační schůzky pro začátečníky. Centra pořádají přednášky pro zájemce o buddhismus, charitativní akce apod.

7 Současnost buddhismu diamantové cesty v ČR

7.1 Rozkol ohledně 17. Karmapy v linii Karma Kagjü

Od té doby vzniklo v České republice kolem padesáti **meditačních center BDC** pod duchovním vedením **Jeho Svatosti 17. Karmapy Thinklă Thaje Dordžeho** a praktickým vedením lamy Ole Nydahla. (karmapa - viz kap. 2.3.4. **Školy tibetského buddhismu**).

V roce 1959 odešel tehdejší **16. karmapa Rangdzung Rigpe Dordže** (1924 - 1981) z okupovaného Tibetu spolu s dalajlámou a dalšími 80000 duchovními i laiky do indického exilu.

Současný 17. Karmapa se narodil v roce 1983 a od roku 1994 žije také v exilu. V devadesátých letech se vyvrcholil delší dobu trvající spor o inkarnaci 17. Karmapy situací, kdy proti sobě stáli dva kandidáti - **Thinklă Thaje Dordže** (*1983) a **Örgjăn Thinklă Dordže** (*1985). Jeden ze tří členů výboru regentů lamů - rinpoče (tibetský uctivý titul lamy), kteří měli nového tulku rozpoznat, nečekaně zahynul, a zbylí dva se názorově rozešli.

Nejednalo se však o nečekanou událost - tyto problémy předpověděl už 2. Karmapa **Karma Pakši** (1204 - 1283), který ve svém díle popisuje jedenadvacet

⁹⁷ HONZÍK, J., projekt Jednota v rozmanitosti, Buddhismus v České republice, kap. II. Buddhistické skupiny a centra v České republice, Buddhismus Diamantové cesty, P. Moravcová, J. Pešta, s. 108-115.

budoucích karmapů, přičemž uvádí "moje linie v době šestnáctého nebo sedmnáctého karmapy zeslábne".

V novodobé historii tibetského buddhismu to ostatně není poprvé, kdy k soupeření tulkuů došlo, podobná situace nastala koncem 90. let také ve škole Ňigma.[KAR]⁹⁸

Po letech spory utichly, avšak schizma trvá. Za oficiálního 17. Karmapu je dnes Tibeťany doma i v exilu považován Örgjān Thinlā Dordže, kterého uznal také dalajláma - tento akt však nemá žádnou váhu, dalajláma patří k jiné škole a se jmenováním karmapů nemá nic společného. Thinlā Dordže žije v indické Dharamsale.

Jiná situace panuje mezi západními stoupenci Diamantové cesty, kteří považují za pravého 17. karmapu Thinlā Thaje Dordžeho, především díky aktivitám spojeným s lamou Ole Nydahlem a buddhistickými centry na Západě a modernímu, civilnímu přístupu ke svým žákům. J. S. Thaje Dordže navštívil v roce 2004 i českou republiku.⁹⁹

Kromě 17. karmapy považuje BDC za svého učitele také jeho předchůdce J. S. 16. Karmapu Rangdžunga Rigpe Dordže (1924 - 1981), 14. Šamarpu (**šamarpa** je druhý nejvyšší držitel odkazu linie Karma Kagjü) **Miphama Čhökji Lodö** (1952 - 2014) a **Džigme rinpoče** (*1949), který stejně jako lama Ole Nydahl obdržel kompletní odkaz učení a iniciaci přímo od 16. Karmapy.

Některé ze svých dlouholetých žáků, **laické praktikující** s dostatečnými zkušenostmi, Ole Nydahl pověřil přednášením, vedením meditací v centrech a vysvětlováním otázek týkajících se buddhismu a meditační praxe. U nás působí třináct českých učitelů buddhismu, se kterými se můžeme pravidelně setkat při návštěvách center BDC.¹⁰⁰

7.2 Metody praxe diamantové cesty

Podobně jako učil Čtyři vznešené pravdy v Sárnáthu, vysvětloval Buddha Šákjamuní své učení o soucitu a moudrosti poblíž Rádžgiru v severní Indii.

98 [HTTP://WWW.KARMAPA.CZ/GALERIE/DOKUMENTACE-Z-CESTY-PO-EVROPE/](http://www.karmapa.cz/galerie/dokumentace-z-cesty-po-evrope/).

99 [HTTP://WWW.KARMAPA.CZ/GALERIE/DOKUMENTACE-Z-CESTY-PO-EVROPE/](http://www.karmapa.cz/galerie/dokumentace-z-cesty-po-evrope/).

100 [HTTP://WWW.BDC.CZ](http://www.bdc.cz), WEB BUDDHISMU DIAMANTOVÉ CESTY LINIE KARMA KAGJÜ.

V nedalekém Vaišáli pak předával mnohé z učení Diamantové cesty, jehož základem je **buddhovská podstata všech bytostí**, nauka, která zahrnuje tělo, řeč i mysl. Je známá především díky svým intenzivním a maximálně účinným metodám.

Buddhovy oddané žáky, jimž zprostředkoval zkušenost své nadčasové mysli, vedla kupředu jejich blízkost k procitnutí a schopnost neprožívat svého učitele jako něco vnějšího, odděleného. Silná oddanost vůči němu jim umožňovala vidět Buddhu jako zrcadlo vlastní mysli, a tudíž rychleji přebírat jeho vlastnosti.

Oddanost ovšem může mít mnoho stránek a může také vést k rozdílným výsledkům.¹⁰¹

Slepá důvěra, se kterou následovali mnozí lidé Hitlera, Stalina, Pol Pota a další diktátory, způsobila bezesporu mnoho utrpení. V dnešní sebevražedných atentátníků je aktuálnější a důležitější více než dříve chápat obrovskou sílu tohoto pocitu - příčinou oddanosti je naše vlastní sebepoznání, setkáváme se s něčím, co odpovídá naší podstatě, s čím se ztotožňujeme, čím jsme uchvázeni!

Protože však Buddhovo učení přesahuje veškerou dualitu, oddanost k němu přivedla v běhu staletí velké množství lidí k možnosti vést smysluplnější a vědomější život.¹⁰²

Kdo tedy obdržel třetí úroveň dharmy? Velkou pečeť, Máhámudru, a Diamantovou cestu předával Buddha těm žákům, kteří disponovali dostatečnou otevřeností nevidět v něm ani boha, ani člověka, ale spatřovat v něm součást, zrcadlo sebe sama, své vlastní mysli.

Nejprve svým posluchačům vysvětlil nedualistický pohled vzájemné podmíněnosti a prázdnoty všech jevů a probudil v nich tak osvícené vlastnosti, které jsou podstatou každého z nás. Pro další rozvoj používal Buddha mnoho smysluplných metod, ty zůstaly zachovány až dodnes jako živý odkaz předávání učení z učitele na žáka.¹⁰³

101 NYDAHL, O., Jak se věci mají, kap. Diamantová cesta - využití všech prostředků, s. 65 – 71.

102 Tamt., s. 65-71.

103 Tamt., s. 65-71.

7.3 Meditace

Všem cestám předchází základní příprava mysli, každým přípravným cvičením prolíná motivace chtít se rozvíjet pro dobro všech bytostí. Díky těmto meditacím se mysl zbavuje překážejících dojmů a nahrazuje je dojmy smysluplnými. Tradiční čtyři přípravná meditační cvičení nesou souhrnný název **ngöndro**.

7.3.1 Druhy meditace v buddhismu Diamantové cesty

Vadžrajána, Diamantová cesta, nabízí po skončení přípravných cvičení **tři možné cesty meditace** vedoucí k rozpoznání pravé podstaty mysli, a to: **Cestu důvěry** (Cestu identifikace), která pracuje s oddaností, **Cestu metod** používající metody na mnoha úrovních, které staví postupně jedna na druhé, a **Cestu vhledu**, která využívá zejména zklidnění mysli a její schopnosti jasného vidění. Pravou mysl je tedy možno rozpoznat buď **prostřednictvím důvěry v osvícení, prostřednictvím její vlastní síly anebo díky její vlastní bdělosti**.¹⁰⁴

Každá buddhistická meditace má dva základy - **šine**, slouží ke zklidnění mysli, její udržení na jednom místě. Vytváří prostor mezi prožívajícím a prožitky, pravidelným cvičením je možno dosáhnout odstupu od událostí. **Lhagthong (vipašjana)** - jakmile se uklidní vlna dojmů v mysli, objeví se vysvobozující vhled, vysvobozující poznání jevů jako takových, že neexistuje ve skutečnosti žádné zranitelné "já". Postupně dokážeme tento stav mysli udržet nejen v meditaci, ale i v běžném životě.

Cesta důvěry představuje díky tzv. **meditaci na učitele**, který zastupuje Buddhu, nejširší styčné plochy s osvícením.

Tento druh meditace probouzí v praktikujícím nadosobní vlastnosti tím, že klade důraz na využívání běžných každodenních situací k rozpoznání dokonalosti "teď a tady".

Typickým příkladem meditace na učitele je základní meditace buddhismu Diamantové cesty, **Meditace na 16. Karmapu**, která je praktikována při společných meditacích v centrech a je doporučována praktikujícím začátečníkům.

104 NYDAHL, O., Jak se věci mají, kap. Metody v diamantové cestě, s. 71 -80.

V případě Cesty metod používal Buddha své tělo v podobě forem ze světla a energií, meditace na tyto atributy ovlivňují na nadosobní úrovni vnímání celku. **Mantry** (vibrace, ochranné zvuky) patří k buddhovským aspektům a otevírají energetické dráhy žáků.

Meditace na světlo vyžaduje rozsáhlé zkušenosti, zahrnuje náročná fyzická cvičení a její praktikování je v našich životních podmínkách poměrně složité (dlouhodobá odosobnění v osamění, párová praxe apod.) Naproti tomu v Tibetu je **meditace na světlo a energie** rozšířenější než předešlá meditace na učitele.

Na Západě jsou dnes dobře známy a používány některé části Cesty metod - silná uklidňující mantra **OM MANI PÄME HUNG** buddhy Avalókitěšvary zdomácněla po celém světě. Mnozí lidé ji používají prostě proto, že se s ní cítí dobře, pro rozvoj těla, řeči i mysli je však dobré znát také význam jednotlivých slabik - jejich vibrace odstraňují negativní pocity.

Je patrné, že buddhistické učení působí ze západního pohledu stále poněkud cize a je potřeba mít dobrého učitele, který nám pomůže pochopit psychologické účinky této cesty a využít správně a smysluplně všech metod, poněvadž jinak zůstává vše jen na povrchní úrovni zájmu o exotickou kulturu.[NYD]¹⁰⁵

Tutéž úroveň poznání poskytuje praktikujícím o něco lehčí, avšak delší **Cesta vhledu**. Protože nevyžaduje dlouhé meditace v ústraní nebo náročná fyzická cvičení jako zmíněná Cesta metod, je její použití v moderním světě snazší.

Mysl se v meditaci zklidní spočíváním na dechu, nějakém jiném vnějším nebo vnitřním objektu či na některé formě Buddhy, a spontánně se objeví její síla intuice a moudrosti, která nám pak ukazuje jevy nezkresleně a jasně jako ve vyleštěném zrcadle.

Přirozeným vyvrcholením splynutí s učitelem - guruem na Cestě důvěry, Cestě metod i Cestě vhledu je pohled **Mahámudry, Velké pečeti**. Na této nejvyšší úrovni předal Buddha své učení tak prostě a bezprostředně, že neponechal žádný prostor pro pochybnosti o tom, že **ten, kdo se dívá, pohled a viděné jsou neoddělitelnou jednotou**.

105 NYDAHL, O., Jak se věci mají, kap. Metody v diamantové cestě, s. 71 -80.

Tato zkušenost měnila a mění až dodnes každého, kdo se s ním setká. Duševní procesy vyžadují menší úsilí, člověk se stává uvolněnějším, z čehož pramení pocit "nadčasového štěstí". Nade vši pochybnost je pak skutečnost, že tyto pocity pomáhají člověku zvládnout jakoukoli životní situaci, přijmout ji takovou, jaká je.

7.3.2 Meditace Phowa

Jedinečným příkladem praktického použití metod tibetského buddhismu je meditace připravující člověka na okamžik vlastní smrti, **phowa**. Phowa je součástí Cesty metod. Předchází jí dlouholetá přípravná cvičení.

Praxe Phowy zahrnuje přenos mysli umírajícího do osvíceného vědomí ve chvíli smrti. V zásadě je phowa meditací, při níž člověk vizualizuje buddhu nad hlavou umírajícího či zemřelého a žádá o odpuštění jeho negativních činů a klidnou smrt. Paprsky, které tryskají z této představy do mysli umírajícího, ji zcela očistí. Umírající se pak rozpouští do světla a splývá s podstatou duchovní bytosti. Phowu je možno provádět také pro sebe samého.

8 Současnost tibetského buddhismu v České republice a v Tibetu

Je zřejmé, že na Západě musí být přístup k buddhismu nutně odlišný než v typicky buddhistických zemích, v nichž funguje mnišská sangha a kláštery, jejichž cílem je zachovat Buddhovo učení v co nejčistší podobě.

Nejinak je tomu na území České republiky, laičtí přívrženci různých směrů buddhismu se setkávají v centrech, zaměřených podobně jako Centra BDC především na společnou meditační praxi a kde získávají přístup k Buddhovu učení.

První (a zatím jediný) **buddhistický chrám** v ČR otevřela roku 2008 ve Varnsdorfu vietnamská menšina náležející k theravádové tradici, další má údajně vyrůst v Praze.

Zatím jediná **stúpa** na území České republiky byla zpřístupněna 14. 9. 2014 v **Těnovicích** na Plzeňsku Centrem buddhismu Diamantové cesty. Těnovice jsou již řadu let místem, kde se konají pravidelné akce pod hlavičkou Buddhismu Diamantové cesty

v ČR, zejména letní několikadenní meditační kurzy s účastí několika tisíc buddhistů z celého světa.

V tradičních buddhistických zemích je mnohem více součástí běžného života, zahrnuje sice provádění různých náboženských rituálů, ale meditaci, na kterou je kladen v západním buddhismu velký důraz, se věnují především mniši.

Situace je v tomto směru poněkud odlišná v Tibetu, kde v důsledku tvrdých represí čínských okupantů zaniklo mnoho klášterů, mniši byli vyvražďováni a šíření dharmy bylo pokládáno za trestný čin.

Podle slov XIV. dalajlámy v jeho rodné zemi sice "zůstává víra pevná, ale možnosti se v ní vzdělávat ubohé". Přesto tvrdí, že pocit "být buddhistou" je v Tibetanech velmi silný, dokonce i mezi mladou generací. Víra přes úsilí Číňanů o její potlačení a vymýcení zesílila.[DAL]¹⁰⁶

V podmínkách západní společnosti se lidé většinou buddhismem inspiroují a věnují se činnostem, které vycházejí z buddhistických meditací, aniž by se cítili přímo být buddhisty.

Přestože buddhistická dharmu neučí o Bohu a duši tradičním způsobem a nevěří ve spasitele, dává odpověď na všechny problémy, které nelze pomocí těchto představ uspokojivě vysvětlit. Buddhismus se především svojí etikou nejvíce ze všech světových duchovních systémů přibližuje ideálu moderního člověka.

Je třeba předeslat, že i když je buddhismus možno studovat jako humanitní vědu, filosofii, psychologickou etiku, je možno jej označovat za společenský systém, formu civilizace či kultury - a ve většině případů je právě tímto způsobem k němu na Západě přístupováno - v "tradičních" buddhistických zemích je to především náboženství, chápané ovšem ve významu "**úcty k pravdě a zákonu**".

Buddhova nauka radí věci prověřovat, být pozorní, ale odrazuje od toho, abychom zaváděli do meditace koncepcí - **jasně vymezuje rozdíl mezi přemýšlením a meditací**. Lidem, kteří znají buddhismus jen skrze studia, se často stává, že zaměňují meditaci s **křesťanskou kontemplací** čili rozjímáním, uvažováním.

Lama Nydahl, XIV. dalajlama ani žádný z duchovních vůdců současného buddhismu Diamantové cesty nepopírá, že buddhismus a křesťanství nejsou totéž.

106 XIV. DALAJLÁMA, O Tibetu a tibetském buddhismu, s. 114-115.

Křesťanství však předkládá určité pravdy jako dogmata - a tím samym způsobem jsou také přijímány - zatímco v buddhismu dostáváme odkazy, které nám pomáhají vybudovat si vlastní přístup ke všem jevům, nedělí je na rozdíl od všech dualistických filosofii na jednoznačně dobré a špatné. [NYD]¹⁰⁷

Myšlení západní společnosti je dlouhodobě zaměřeno na utrpení, proto mnohým lidem stále více vyhovuje křesťanství - buddhismus je orientován spíše na štěstí...a také na zdravý rozum.¹⁰⁸

Buddhismus se pravděpodobně nikdy nestane v Evropě masovým náboženstvím, protože se v něm cítí dobře pouze lidé s poměrně vysokou úrovní nezávislosti, lidé schopni ohodnotit sami sebe, což není mimochodem vůbec snadné, a proto to většina lidí raději nechce, ze strachu z vnitřní svobody, se kterou by si vlastně nevěděli rady.

Potřebují se spíše k někomu nebo něčemu upínat, k někomu, kdo jim bude říkat, co mají dělat, kdo je povede.

To je jeden důvod, proč křesťanství prolínáním buddhismu na Západ neztratí příliš ze svých pozic. Další pramení z tolerance buddhismu, který se nikdy ve své historii nestal příčinou zániku jiného náboženství.

Většina lidí na Západě se věnuje meditacím jako druhu relaxační techniky, neboť jim přinášejí alespoň dočasnou úlevu od každodenního stresu, vidí v nich posílení sebe sama pro další "boj" se společností, s prací, se životem obecně. To je ale dle mého názoru začarovaný kruh, zůstáváme stále zajatci svého ega, svého ulpívání, svých zažitých vzorců chování. Tedy extrém, který ve výsledku nikam nevede.

Podobně je to ovšem i naopak. Jak říká lama Ole Nydahl, dosáhnout harmonie a moudrosti bez meditace je sice možné, ale je to o poznání těžší. Práci s myslí přirovnává k tančícímu člověku, pokud se mysl nachází v každodenním roztěkaném stavu, je obtížné s ní pracovat. Pokud se nám však podaří ji pomocí meditací zklidnit, udržet na jednom místě, je mnohem lehčí prožívat její nadčasovou podstatu.[NYD2]¹⁰⁹

Podle slov lamy Ole Nydahla je nejprospěšnější propojit znalosti s meditacemi, především bychom neměli opomíjet buddhistický soucit ke všem bytostem, dotýkat se

107 NYDAHL, O., Moudrost okamžiku, s. 37.

108 Tamt., s. 45.

109 NYDAHL, O., Moudrost okamžiku, s. 124.

člověka jako celku. Na rozdíl od přísně intelektuálního přístupu umožňuje takový postup lépe žít i lépe zemřít.

Odkaz buddhismu diamantové cesty v Evropě musí zůstat praktický a blízký životu, jinak se z něj stane jen další dávka "opia pro lidstvo".¹¹⁰

9 Mezináboženský dialog a synkretismus

Žijeme v době, kdy se stává téma vzájemných vztahů společenských a kulturních i mezináboženských naléhavějším než kdy dříve, a třebaže mnohé instituce uznávají potřebnost dialogu, realita bývá často odlišná.

Zejména mezináboženské vztahy přesahující nutnou korektní pluralitu nejsou v naší společnosti ještě zdaleka samozřejmostí. Dialog je společným hledáním pravdy, a není tudíž možný bez uznání, že pravda „mého“ náboženství je pouze dílčí a je doplnitelná dílčími pravdami „odjinud“.¹¹¹ Rozhovor, z něhož vyjdou zúčastněné strany nezměněny, je vlastně „paralelně vedeným monologem“.

Nepanuje - li shoda v oblasti doktrín a obřadů, můžeme ji nalézt například v podobné náboženské zkušenosti, ta může mít podobu sdílené náboženské identity, vícenáboženské příslušnosti. Výzkumům na téma ztotožnění se s více než jedním náboženským směrem se věnoval v letech 1993 - 1994 také český sociolog Petr Sak.¹¹²

Vzhledem k tomu, že v životě jednotlivce nelze přesně určit poměr zastoupení dílčích náboženských identit, půjde spíše o náboženský synkretismus, symbiózu částí prolínajících se v jeden celek.

Mísení prvků náboženství není ničím neobvyklým, vzpomeňme spojení buddhismu s animistickým bönem v Tibetu, ze spojení izraelského náboženství s babylonskými a perskými prvky vzešel judaismus, Ježíšův životní příběh je ve svém raném podání spojením několika příběhů z Tenachu, hebrejské Bible, s egyptskými a řeckými mysterijními božstvy.¹¹³

Židovské kořeny nebyly překážkou stát se buddhistou např. básníku Allenu Ginsbergovi nebo spisovatelce, vadžrajánové mnišce jménem Pema Chödrön.¹¹⁴

110 NYDAHL, O., Jak se věci mají, s. 71 -80.

Některé křesťanské církve sice připouští dialog, ale zároveň ihned varují před synkretismem - tyto obavy vycházejí ze skutečnosti, že na rozdíl od dialogu dochází při něm k mísení náboženských identit.

Příkladem praktického sdílení různých podob náboženského života představuje **Mnišský mezináboženský dialog**. V rámci tohoto projektu se křesťanští mniši setkávají s představiteli jiných náboženství, pobývají v jejich komunitách, vstřebávají podněty z praxe jógy, zenové buddhistické meditace apod., a zároveň i oni předávají něco z tradiční křesťanské kontemplativní praxe.¹¹⁵

Náboženská identita by neměla být posuzována v kontextu vzájemně si oponujících mocenských skupin, tak jako se jejich identita se v průběhu dějin mění, tak bychom měli i náboženskou identitu osob a komunit chápat jako proměnlivou a dynamickou.¹¹⁶

111 ŠTAMPACH, O.I., křesťanský měsíčník Getsemany, ročník 185/léto 2007.

112 Tamt.

113 Tamt.

114 Tamt.

115 Tamt.

116 Tamt.

10 Závěr

Můj zájem o buddhismus začal vlastně přednáškou paní profesorky Demjančukové "Dějiny náboženství" v prvním ročníku studia humanistiky na FF ZČU.

Jakkoli to zní naivně, měla jsem tehdy silný, téměř opojný pocit, že jsem konečně pojmenovala "to něco" uvnitř sebe, co ve mně od dětství vyvolávalo odpor vědomě ublížit nějakému živému tvoru, co mně nutilo postavit se proti bezpráví, zastat se slabšího, ačkoli jsem si tím většinou sama značně zkomplikovala život.

Přibližně před rokem a půl jsem se rozhodla navštívit Centrum buddhismu Diamantové cesty v Plzni. Zúčastnila jsem se rozhovorů se členy centra na téma buddhismus a několika společných meditací.

Byl to velmi příjemně strávený čas s lidmi, někteří z nich byli už nějakou dobu "na cestě" a z jejich pohodového a vstřícného chování to bylo znát, avšak pravidelnou návštěvnicí centra jsem se nestala, dávám přednost meditační praxi v soukromí.

Před časem jsem kdesi zaslechla poznámku, že buddhismus znamená "nech to být, nech to plavat", ve své podstatě je prý buddhismus snaha zřít se odpovědnosti za své chování. To je však podobné nepochopení podstaty Buddhova učení jako názor, že se jedná o učení pesimistické.

Vždyť cílem Buddhovy nauky je vnímat přítomný okamžik, jaký opravdu je, neupínat se k minulosti ani k budoucnosti, být plně přítomen teď a tady, to je naopak příkladem nanejvýš zodpovědného přístupu k životu.

Seznam použité literatury

Bibliografické zdroje

Knihy

HONZÍK, J., Jednota v rozmanitosti, DharmaGaia, 2010, ISBN 2010978-80-7436-006-0

J. S. XIV. DALAJLAMA, O Tibetu a tibetském buddhismu, Panorama a buddhistická společnost, 1992, ISBN 199280-7038-263-5

LESNÝ, V., Buddhismus, Votobia, 1996, ISBN 80-7198-062-5

LOPEZ, D. S., Jr., Příběh buddhismu, Průvodce dějinami buddhismu a jeho učením, Barrister a Principal, ISBN 200180-86598-54-3

LUŽNÝ, D., Stručné dějiny buddhismu, JOTA, 1997, ISBN 80-7217-002-3

MILTNER, V., Vznik a vývoj buddhismu, Vladimír Miltner – dědicové, 2001, ISBN 80-7021-410-4

MILTNER, V., Malá encyklopedie buddhismu, Práce, 1997, ISBN 80-208-0394-7

NOVOSAD, M., Základy buddhismu, Alternativa 1992

NOWICK MCCLEN, R., Základy tibetského buddhismu, Pragma, 1999, ISBN 978-80-7205-977-5

NYDAHL, O., Moudrost okamžiku, Společnost diamantové cesty, 2006, ISBN 80-239-7054-2

NYDAHL, O., Jak se věci mají, Bílý deštník 2007, ISBN 80-903821-1-8

Časopisy

ONDOMIŠIOVÁ, Z., Dějiny tibetského buddhismu, Dingir, 4/2004

ŠTAMPACH, O.I., Je sdílená náboženská identita synkretismem?, Getsemany, 185/2007

Internetové zdroje

<http://www.bdc.cz>, 10/4/2015

WIKIPEDIA, <http://cs.wikipedia.org/wiki/Tibetskámisa>, 11/4/2015

<http://www.karmapa.cz/galerie/dokumentace-z-cesty-po-evrope/>, 9/4/2015

Resumé

Buddhismus v Evropě - prolínání duchovních tradic Buddhismus Diamantové cesty v České republice

Tato práce si kladla za cíl popsat, jakým způsobem docházelo k postupnému pronikání východních duchovních vlivů do křesťanské Evropy, a jsou - li tyto vlivy v souladu nebo spíše v rozporu se západní spiritualitou.

Práce podhaluje historii buddhismu v ČR před a po roce 1989, mapuje vznik a činnost center tibetského buddhismu Diamantové cesty, směru, který si získal v Evropě a v ČR nejvíce stoupenců.

Ve své práci se zaměřuji na duchovní praxi, meditační techniky, pokusím se nastínit, v čem se liší praktikování buddhismu v našich zeměpisných a společenských podmínkách, a v tradičních buddhistických zemích.

Studiem literatury, ale především osobním kontaktem jak s praktikujícími buddhisty, tak s lidmi vyznávajícími „životní filosofii“ Východu se mi potvrdil pozitivní přínos těchto vlivů v tradiční evropské společnosti.

Zjednodušeně řečeno, jsem přesvědčena, že i pro Evropana se buddhismus může stát návodem, jak „používat život“.

Resumé

Buddhismus in Europa - die Verschmelzung von geistigen Traditionen Diamantweg-Buddhismus in der Tschechischen Republik

Ziel dieser Studie war zu beschreiben, wie eine allmähliche Eindringen der östlichen spirituellen Einflüssen im christlichen Europa, und - falls diese Einflüsse konsistente bzw. nicht mit westlichen Spiritualität.

Das Werk zeigt die Geschichte des Buddhismus in der Tschechischen Republik vor und nach 1989 untersucht die Einrichtung und den Betrieb des tibetischen Buddhismus Diamantweg, Richtung, der in Europa und in der Tschechischen Republik zu den Anhängern gewonnen.

In meiner Arbeit konzentriere ich mich auf die spirituelle Praxis, Meditationstechniken, versuchen, zu skizzieren, was anders ist die buddhistische Praxis in unserer

geographischen und sozialen Bedingungen, und in der traditionellen buddhistischen Ländern.

Durch das Studium der Literatur, sondern auch der persönliche Kontakt zu den beiden buddhistische Praktizierende und mit Menschen, die sich verpflichtet, "Lebensphilosophie" des Ostens werden, bestätigte ich den positiven Beitrag dieser Einflüsse in den traditionellen europäischen Gesellschaft.

Im Grunde bin ich davon überzeugt, dass die Europäer, Buddhismus kann Anweisungen zum "Leben verwenden" passieren.